

Yesuŋe Yohane wan me wan miawakbiapgât makmâ hulaŋ aŋep.

Yohanene egep aregât den.

1 ¹Nâmâ Yohane ire kulengoân. Anutuŋe den ire heambukmâ kalep arekŋe Yesu Kristo hin magaŋep, “Nâŋgât kâmot ulikŋân den heambukmâ kalân hinŋe makyenŋimenâ nâŋgâŋet.” dâm magaŋdo Yesuŋe ikiŋe aŋeloŋe siâ huŋgun aŋdo den ire makniŋep. ²Makniŋdo Anutugât den akto Yesu Kristogât den pat hârok egân are yu kulemgowerân. ³Sop humo are tâlâguâp aregât luâk siâŋe wan me wan miawakbiapgât den ire oyaŋmâ Yesugât kâmot makyenŋiwai are akto luâk âmbâle bikŋe den ire nâŋgâm lokom manbai are âmâ Anutuŋe memene akyenŋimbo heroge akmâ manbai.

Yohanene kepia 7 yengât yu kulemgoep.

⁴Agon aktere nâŋgâŋet. Nâmâ Yohane nâ Asia hânân Yesugât kâmot kepiaŋe kepiaŋe bât biken lâuwâ mandâi areyengât kulem yu kulemgowerân. Ire oyaŋmâ nâŋgâŋet.

O Galalupne, yengât akmâ Anutu ulilaŋman, Anutu manmâ gaep akto manmâ âgâwiap, yâk akto yâkgât Heakŋe âlepŋe nâmbulân lâuwâ akmâ Anutugât tat tat enemŋân manmai arekŋe ye biwiyene Yesugâlân kali are damunyeŋe akbiâ biwiyene sândugeâk. ⁵Akto Anutuŋe Nanŋe huŋgun aŋdo gem Anutugât pat miawagâk dâm hânân mando kombiâ moep arekŋe hâmbâi momoŋânba agatbai dâm aregât dâp hekatnengim momoŋânba agalep. Akto Yesu arekŋe hângât luâk kembu akto kotdâ akto humomolupnenŋe hârok damunyeŋe akto amukŋân manmai. Akto nâŋe Yesu are hainâk ulilaŋdere damunyeŋe akto biwiyene sândugeâk.

Akto Yesugât keiŋe amâ hin. Yâkŋe âmâ okot nâŋgâ nengimap. Akto dosanenŋande damunnenŋe akbopgât akto Anutuŋe dosa nenŋaet kuk aknengimbo bo akbâengât nengât dumnenŋân kindo Anutuŋe

makto kombiâ gilâmŋe gembo moep. ⁶Aregât hinŋe han kalemŋaet mânginenekmâ âmâ damunnenŋe akto yâkgât kâmolân manmâ âgâwaen. Hain aktenŋe Yesuŋe memeŋe aknengimbo Eweŋe Anutu aregât sumbe kat kat hainare akmâ manmâ Anutu okot âlepgât waŋmaen. Aregât Yesu kotŋe mem agatne. Akto hain akmâ âgâne. A bundâk.

⁷O Galalupne, makyenŋire nânŋâŋet. Yesu hamandat kakŋân togowiap. Hain togombo âmâ luâk bugâŋe kom lâwinân koyi arekŋe ekmâ indemiâ kambiamyeŋe bâliwiap. Akto luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai arekŋe ekmâ hainâk indem bâliwai. Are miawagâkgât ukenŋe nânŋâmaen. A bundâk.

⁸Anutuŋe hin dâp, “Nâ Anutu Humoŋe manmâ gan. Akto mandân. Akto manmâ âgâwian akto kârikŋe hârok tatniŋdâp. Nunak ulikŋânbak manmâ gan. Akto manmâ âgâm bo boakbian.” dâp.

Yohanenŋe Patimo gimbânân mando biwiŋe hulaŋ akto Yesu egep.

⁹O Galalupne, ye Asia hânân manmâ Yesugât kâmolân dewatiyi ye amâ den iregât keiŋe makyenŋire nânŋâŋet. Nâ Yohane, nâ ye olop Yesugât âi mendenŋe Yesugât gasalupŋande nen bâleŋe aknengimai. Hain aknengimbiâ âi humo mem hâk hilâlâm nânŋâm hanâk dâm Yesugât lau lokoŋe Yesuŋe damunnenŋe akto manmaen. Akto nânŋe Anutugât den pat makyenŋiman aregât akto Yesugât keiŋe makyenŋiman aregât Yesugât gasalupŋande menekmâ haru tânâmŋân gimbânŋe bâlensiâ kotŋe Patimo in katnekiâ talân. ¹⁰Tatmâ Anutugât hilâm tat talân ain tatero Anutugât Heakŋe âleŋande hutgombo biwine purik kato den humo tâmbâ lâmun hinare haminân miawakto ¹¹hin nânŋân, “Yohane, gâŋe wan me wan ekberât ire kulemgom nânŋât kâmot bât biken lâuwâ ireyengâlai katmenâ arimbo oyaŋbei. Epeso kepien akto Simirna kepien akto Peagamoŋ kepien akto Tiatira kepien akto Sarde kepien akto Piladepia kepien akto Laodikea kepien Asia hânân manmai ain ire kulemgom katmenâ arimbo oyaŋbei.” dâep.

¹²Akto nâ niŋande makniŋdâp dâm purik katmâ egeine pagaleŋe emetŋe 7 goliŋe ketugu ketuguŋe egân. ¹³Akto areyengât hutŋân âmâ luâk hinare egân. Luâk hinare are âmâ sâŋgum kâlep luguagep. Dâ imbenân âmâ tâk goliŋe ketugu ketuguŋe kilep. ¹⁴Akto kautŋe akto kautŋe dumutŋe kau kau dondâ hamandat kauŋe hinare. Akto dewunŋe kâlâp ululunŋe hinare. ¹⁵Dâ keiŋe amâ melu kâlâp ombiâ om yemap dop hainare. Akto denŋe amâ tu panpan munŋe hainare. ¹⁶Akto diâ 7 bâtŋe bungen mem kilep. Akto tâwât okotŋe hamiŋe dâtŋeâk hain arekŋe lauŋânba ge kilep. Dâ enem dewunŋe amâ dewutâ erâmap dop hainâk pagalem kilep.

¹⁷Hain miawakmâ kindo ekmâ hamewakmâ keiŋân momoŋe hainare kânŋgom yeân. Dâ amâ bâtŋe bungen menekmâ hin makniŋep, “Gâ

hamep bo ak. Nâ ulik gulik dondâ ain malân akto hinŋe manman akto hâmbâi manmâ âgâwian aregât gâ hamep bo ak. ¹⁸Dâ nâmâ Manman Amboŋe aregât nâ moân, dâ benŋe momoŋânba agatmâ manmâ gan akto manmâ âgâwian. Akto momogât dâp akto hememgât dâp are nâŋe konok damunyetŋe akmâ manman. ¹⁹Nâŋe siâ siâ hekat giŋdere ektât akto hinŋeâk miawaktâp akto hâmbâi miawakbiap are hârok kulemgom metewen. ²⁰Gâ bâte bungen diâ 7 yektât ire akto pagaleŋe emetŋe goliŋe ketugu ketuguŋe hârok yu yektât iregât keiŋe makgiŋdere nâŋgâ. Diâ 7 amâ kepiaŋe kepiaŋe kâmot yengondân areyengât nâŋgât kâmot kepiaŋe kepiaŋe manmai areyengât aŋelolupyenŋe. Akto pagaleŋe emetŋe 7 ire âmâ kâmot 7 are yengât tirip hainare.” dâep. Yesuŋe hain dâm makniŋep.

Epeso yengât den.

2 ¹Yesuŋe âmâ hin dâm makniŋep, “Yohane, gâŋe Epeso kepian gâtŋe yengât hoŋ bawayeŋe hin kulemgomenâ oyaŋdo nâŋgâwai. Nâ Yesu. Nâŋe bâte bungen diâ 7 meyekmâ pagaleŋe emetŋe 7 goliŋe ketugu ketuguŋe are hutyenân bam gutman.

²Nâ agak memeyeŋe hârok nâŋgare âlepŋe aktâp. Akto âi humo mem hâk hilâlâm nâŋgâm hanâk dâm âiâk memâk kârikŋe kinmâ bo hâkân akmai aregât den pat nâŋgân. Akto areâk bo. Ye luâk bâleŋe yengât hâkân dondâ aktâi. Luâk are hin makyenŋiyi, “Nen âkai Aposolo.” dâyi. Hain dâmbiâ ye yâk yengât denŋe dop yengumbiâ bo ârândân agep aregât watyegi. Den pat are nâŋgare âlepŋe aktâp. ³Akto luâk bâleŋande ye kotnaet akmâ nâŋgât kâmolân gâtŋe bâleŋe akyengimbiâ hanâk dâm nâŋgât laune lokom âmâ âi humo iregât bo hâkân agi, are nâŋgare âlepŋe aktâp. ⁴Dâ agak memeyeŋe konok ire nâŋgare bo ârândân aktâp. Amâ hin. Ulikŋân Anutugât den pat âlepŋe pup pup yengâlân togombo ain okot nâŋgâ niŋmâ heronŋe agi. Dâ hinŋe amâ okot âlepgât agak meme are hepuli. ⁵Aregât ulikŋân agak meme âlepŋe agi are nâŋgâm hengemgom hainâk mem manbiâ sambelewiâp. Akto han biwiyenŋe purik katmâ bâleŋeyeŋe makmâ miawakbei. Ye hain bo akbiâ âmâ benŋe yengât pagaleŋe gewâkŋe goliŋe ketugu ketuguŋe yu kindâp ire pandere gulip aguwiap. ⁶Dâ agak memeyeŋe ire nâŋgare âlepŋe aktâp. Kâmot siâ kotyene Nikolao hâwât yekbiâ borâm kuk akyengim watyegi. Nâŋe hainâk kâmot ire kuk akyengiman. Yeŋe Nikolaogât kâmot are hâkân akmâ watyekbiâ nâŋgare ârândân aktâp. ⁷Nâŋgât kâmot ye Anutugât Heakŋe yu makyenŋiâp ire nâŋgâm hengemgowe. Akto yengâlân gâtŋe kuk humo miawak yengiwawân âi humo mem hâk hilâlâm nâŋgâm nâŋgât âi bo hâkân akmâ mombai âmâ benŋe nâŋe âlepŋe dâre lâwin manman âlepŋe mem miawakmap aregât koaŋe nembâi arekŋe tânyengumbo manman kârikŋân manmâ âgâwai. Akto lâwin are Anutugât kalamân kindâp.

Simirna yengât den.

⁸ Gâ luâk âmbâle Simirna kepian manmâ biwiyenye nânġâlân kali areyengât den hin dâm kulemgom katmenâ yâk yengât hoj bawayenande oyando nânġâwai. Nâmâ Yesu ulikġânbak manmâ gan akto hainâk manmâ âġâwian. Akto mondere kât kâlegen katnekiâ agatmâ golâ manman. Nâje hin dâm makyengire nânġânet.

⁹ Gasalupyenande mem miawakyekbiâ hâk hilâlâm nânġâm umburuk dondâ manmai are nânġân. Gârâmâ memeje akyengire biwiyenye hutuk âġâmap. Akto areġât hâu yenġiwiangât emelâk heġgemgoyenġiân. Akto Yuda luâk bikġande den bâleje makyenġiyi arekai nânġân. Akto luâk ire Yuda yengât kâmolân gâtje bunje gârâmâ Anutugât kotje bo mem agatmai areġât amâ Niambigât kâmolân gâtje yenġonman. ¹⁰ Akto siâ me siâ bâleje lâuwânje miawakyenġiwip areġât bo hamep akbei. Areġât hin makyengire nânġânet. Niambigâlân gâtjande dop yenġune dâm yengâlân bikġe kala busi emetġân katyekbai. Hain katyekbiâ hâk hilâlâm nânġâmbiâ hilâm âi meme 10 dop hainare manbiâ bo akbiap. Akto ye hâk hilâlâm areġât bo hâkâj akmâ amâ kotne mem agatmâ manbai areġât gasalupyenande yenġumbiâ momberâm akbai amâ areġât âlepje manman kârikġaet kulem yenġiwian. ¹¹ Akto nânġât kâmotne ye Anutugât Heak âlepjande makyenġimbo nânġâm heġgemgowe. Akto yengâlân gâtje âi mem metembiâ amâ momogât kârikġande bo yenġum ge katyekbiap.

Peagamoj yengât den.

¹² Gâ luâk âmbâle Peagamoj kepian manmâ biwiyenye nânġâlân kali are yengât hin dâm kulemgom katmenâ yâk yengât hoj bawayenande oyando nânġâwai. Nâmâ Yesu tâwât dâtje metje okotje hamiġe dâtje metje meman nâ yengât hin maktere nânġânet.

¹³ Kepia mandâi areġât keje nânġân. Kepia ain amâ Hiangi Amboje yâkgât tat tatje tatmap. Hain akmâ nânġât kâmolân gâtje kotje Antipasi laune lokom nânġât den makyenġiminep are mem Hiangi Amboje manmawân ain bâleje agaġbiâ moep. Hain akbiâ mondo ye are ekmâ bo hamep akmâ nânġât laune lokom manmai are nânġâre ârândân akmap. ¹⁴ Gârâmâ yengât agak meme hin konok nânġâre bâliâp. Yenġâlân gâtje bikġande luâk kotje Bileam yâkgât agak memeje watmai. Bileamje amâ ulikġân luâk siâ kotje Balak hekalando Israe gâtje lâpio kotje mem agatġet akto agak meme bâleje meġetgât hâwât yegep, areġât Bileam dosa agep. Akto yenġâlân gâtje bikġande hainâk dâm bikġe hâwât yekmai. ¹⁵ Akto areâk bo. Yenġâlân gâtje bikġande Nikolaogât kâmot are yengât agak meme memai. Are nânġâre bo ârândân aktâp. ¹⁶ Haingât han biwiyenye purik katmâ bâlejenyeje makmâ miawakbei. Akto yu

maktân ire hâkânj akmâ biwiyenje bo purik katbai âmâ nânje sop bâlensiâ manmâ yengâlân togowian. Ain ye Nikolaogât kâmot hainare akmai akto Bileamgât agak meme hain akmai yâk kuk akyengim tâwât launân tatâp irekne orem yenguwian. ¹⁷Akto are Anutugât Heak âlepñande kâmotlupne makyengimbo nânġâm hejngemgowei. Dâ luâk âmbâle bikñande kârikne akmâ manbai âmâ nânje sot kâmbokne heambugân are yengire nembai. Akto kât kau yengiwian ain kotyene irakne yejreak nânġâwai are kulemgowian.

Tiatira yengât den.

¹⁸Yohane, gâ Tiatiragât kâmot yengât hoj bawa manmai are yengât hin kulemgo. Nâ Anutugât Nanje. Dâ dewunne âmâ kâlâp ululunje hainare akto keine melu kâlâp omai hainare aregât den ire nânġâm hejngemgowei.

¹⁹Agak memeyenje emelâk hârok nânġâm meteân. Âi humo mem manmai. Akto okot nânġâ niġmâ biwiyenje nânġâlân kali hainâk katmâ manmai. Akto luâk âmbâle okot nânġâ yengim âi humo mem tânyengumai. Akto hinje miti gasane bâleje akyengimbiâ hanâk dâm nânġât kotne bo hepunmai. Akto areâk bo. Ulikñân agak meme âlepñe meyi amâ âlepñe. Gârâmâ hinje âi humo memai arekne agak meme tâmbâne are ewangimap are amâ âlepñe dondâ miawaktâp are nânġâre biwine herone aktâp. ²⁰Gârâmâ yengât agak meme konok ire bâleje akmai. Hianġi âmbâle siânje yengâlân miawakmâ, “Nâmâ Anutugât Propete âmbâle.” dâmap. Gârâmâ yâk âmâ hianġimap. Ulikñân âmbâle siâ kotne Isebe bâleje akminep akto nânġât kâmot Israe luâk âmbâle bâleje akñet dâm hâwât yekminep. Akto âmbâle hinje miawaktâp yâkne Isebe hainare akmâ hoj bawalupne ye bâleje akmâ manmâ sot lâpio yengât enemyenân katmai are nejet dâm hâwât yekmap. Akto hanyenân gemap. ²¹Galama âmbâle arekne han biwi purik kalâkgât lâmgom talân. Hain tatere borâm kârikne akmâ gaep. Kârikne akmâ gam âmâ bâleje agep are bo makmâ miawakmâ hepulep. ²²Aregât hâmbâi kundat humo hâk hilâlâmne olop wañdere hâk hilâlâm bâleje humo nânġâm manmâ âġâwip. Akto luâk âmbâle yâkgât lau lokoyi are bâleneyenje bo makmâ miawakmâ han biwiyenje bo purik katbai âmâ âlepñe nânje umatne humo yengiwian. ²³Dâ nan baratlupne yâk yengure mom metewai. Hain aktere nânġât kâmot hânne hânne manmai arekne are nânġâm hin dâwei, “Wei, Humonenje amâ nânġâ nânġânenje akto biwinenje potatmâ hejngemgomap. Akto yâkne wan me wan akmaen aregât hâuñe nengiwiap.” dâm hamep akbai. ²⁴Dâ Tiatira manmai yengât bikñande âmbâle bâleje iregât bo nânġâ anmai akto den pat bâleje ire Hianġi Amboñet yoñâk katmap dâmai ire bo memai ye âmâ hin konok makyengire nânġâñet. ²⁵Laune âlepñe lokom ulikñân mem mali

hainâk mem manmâ âgâwei. Âgâmbiâ gem meyekbian. Aregât konok hâwât yektân. ²⁶Akto yengâlân gâtŋe kârikŋe akmâ manmâ laune lokom âgâwîap âmâ nâŋe memeŋe aganċdere âlepŋe luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai are damunyeŋe akbiap. ²⁷Aregât yâk ain huwan mem manmâ damunyeŋe akbiap. Hain akmâ umbâ hânân pandenŋe hogoakmap hain akyenċwiap. Dâ Ewenande memeŋe akniŋep nâ hainâk meme aganċbian. ²⁸Akto diâ kâmŋe humo waŋbian. ²⁹Akto Anutugât Heak âlepŋande nânċgât kâmot akmâ manmai ye wan me wan makyenċimbo ainâk nânċgâm heŋgemgoweï.

Sarde yengât den.

3 ¹Yohane gâ hin kulemgom katmenâ Sarde gâtŋe yengât hoŋ bawa yâkŋe oyanċo nânċgâm heŋgemgoweï. Nâ Yesu, nâŋe Anutugât Heak nâmbulân lâuwâ akto diâ bât biken lâuwâ meyekmâ kinman.

Nâ yeŋe agak meme akmai are hârok nânċgâre bo ârândân akmap. Yeŋe wan me wan akmai aregât luâk âmbâle donċdâŋe yekmâ yengât hin dâmai, “Woe, luâk âmbâle ire âmâ han biwiyenċet damunŋe akbiâ pâlamŋe bo tatmap.” dâmai. Hain dâmai amâ makmâ hilipkomai. Dâ nâŋe âmâ biwiyenŋe ekmâ emelâk moep nânċgân. ²Aregât goanċakmâ agatŋet. Nânċgât Anutu arekŋe yengât agak memeyeŋe ekto bo huraguâp akto nâkai hainâk agak memeyeŋe ektere bo huraguâp. Aregât agak meme yeŋe ulikŋân meyi arekŋe emelâk bo akberâm aktâp are ye kârikŋe ketugumbiâ huraguwiâp. ³Ye ulikŋân nânċgât den âlepŋe are nânċgâm emelâk meyi are âlepŋe lâuwânŋe nânċgâm mem bâleŋeyeŋe makmâ miawakmâ han biwiyenŋe purik katŋet. Dâ bo goanċakbiâ âmâ benŋe luâk kâmburâ yoŋâk togomap dop hainâk nâŋe yengâlân togowian. Aregât sop are bo nânċgâwai. ⁴Dâ Sarde kepia yengâlân gâtŋe siânbaŋe sâŋgumyeŋe hamaŋân bo pali are yektere huragumap aregât hâmbâi nâ olop manmâ sâŋgum kau kau luguakmâ âgâwaen. ⁵Akto yengâlân gâtŋe bikŋande âi kârikŋe mem manbiâ âmâ nâŋe siân sâŋgum kau kau donċdâ yengire luguakbai. Akto manman âlepŋe aregât kulem esenŋe ain luâk âmbâle kotyeŋe kulemgoân tatâp are ainba bo hârem watyekbian. Bo. Nâŋe âmâ Ewene akto aŋelolupŋe yâk yengât dewunyeŋân yengât kotyeŋe yengondere âlepŋân manbai. ⁶Akto Anutugât Heak âlepŋande nânċgât kâmot ye wan me wan yu makyenċiep ire nânċgâm heŋgemgoweï.

Piladepia yengât den.

⁷Nânċgât kâmot Piladepia manmai yengât hoŋ bawa yâkgât hin kulemgo. Nâmâ Yesu agak meme âlepŋeâk akmâ mem manman akto den bunŋeâk makman. Akto Anutuŋe ulikŋân hin dâm makmâ kalep, “Siân Dawidigât kâmolân gâtŋe yâkŋe manman âlepŋe aregât hânċŋiŋe mem

katbiap amâ luâk siâŋe bo mem tigiwiap. Akto hânŋi are mem tigiwiap amâ siâŋe bo mem katbiap.” hain dâm makniŋep. Akto den are hinŋe bunŋe miawaktâp are Dawidigât kâmolân gâtŋe nâ. Hânŋi are damunŋe akman.

⁸Agak memeyeŋe nânŋâre âlepŋe akmap. Nâ emelâk hânŋi mem katere egi. Akto siâŋe tigiwiapgât dopŋe bo. Akto ye kârikneyeŋe amâ bâlensiâ tatyenŋiâp. Gârâmâ nânŋât kotne bo muneŋ akmâ denne bo hâkânŋi agi are nânŋâre âlepŋe aktâp. ⁹Akto Yuda luâk bikŋande yengâlân togom hin dâmai, “Nen âmâ Yuda luâk are yengâlân gâtŋe tiŋ tiŋâk.” dâmai arekŋe Anutugât kotŋe bo mem agatmai aregât luâk hianŋi akto Niambigât kâmolân gâtŋe dâman. Akto luâk ire nânŋe oloŋ yekmâ kewugu yektere yengât keiyeŋân hâwuruwai amâ tâliyekiâ hianŋi luâk arekŋe hin dâwai, “Woe, Yesuŋe yâkgât kâmot in manmai are okot âlep akyenŋimap.” dâwai. ¹⁰Akto hinŋe umatŋe miawak yengimbo kârikŋe akmâ manbaigât magân are lokom mali. Aregât nânŋe damunyeŋe akbian, aregât hâmbâi umatŋe bâlenŋande hânŋe hânŋe luâk âmbâle dop yengwiap are hameŋe olowâkŋe hân hârogân miawakbiap are âmâ yengâlân bo togowiap. ¹¹Gârâmâ nânŋe sân sânâk pirâm togowian. Siâŋe yengât hâu membâigât aregât hamep akmâ kârikŋeâk manbei. ¹²Akto yengâlân gâtŋe bikŋe gasalupyenŋande bikŋe mem ge katyekiâ kârikŋe akmâ manbai are âmâ nânŋe kun kun hinare nânŋât Anutugât emetŋaet ain anuyektere Anutugât emet hinare kinbai. Aregât luâk âmbâle are âmâ Anutugât kâmolânâk manmâ âgâwai. Akto Anutugât kotŋe yâk yengâlân kulemgowian akto yâkgât kepia humo aregât kotŋe hainâk kulemgowian amâ Yerusalem irakŋe Anutu gâlânba akto himbimânba gewiap aregât kotŋe hainâk kulemgowian. Akto nunaet kotne irakŋe akai hainâk yâkgâlân kulemgore kulem wan me wan are hâkyenŋân miawakbiap. ¹³Akto are Anutugât Heak âlepŋe arekŋe nânŋât kâmot ye makyenŋimbo nânŋâm hengemgowe.

Laodikea yengât den.

¹⁴Yohane nânŋât kâmot Laodikea manmai are yengât hoŋ bawa aregât hin kulemgo. Nâ Anutuŋe wan me wan makmâ kalep are bunŋe miawakto nâ bunŋe miawagewânbak nâ miawagân. Akto nânŋe Anutugât den bunŋe dondâ ârândânŋâk makman. Akto Anutugât keiŋe bunŋe hekat yengiman. Akto Anutuŋe wan me wan boâk ketugu yegep ain âmâ nâ ulikŋânâk miawakmâ manmâ gan.

¹⁵Nânŋe yengât agak meme akmai are nânŋâre pâlâmŋe aktâp. Akto ye kâlâp bo aktâi me bâlâpŋe bo aktâi. Akto ye kâlâp aktâi me bâlâpŋe aktâi dâine nânŋâre humo akbop. ¹⁶Gârâmâ ye kâlâp bo aktâi me bâlâpŋe bo aktâi aregât nem lâliyekiâ. ¹⁷Areâk lâuwânŋe makbe. Ye amâ yeŋaet hin dâmai, “Nen âmâ sikum amboŋe akto siâ siâ dondâ

tatnengimap. Akto siâ siâgât umburuk bo akmaen. Nen wan me wan owâiŋe meyion aregât wan me wangât bo kulâgâtbaen.” dâmai. Hain dâm âmâ pâpkom kinmâ mesak gosak akto umburuk akto dewunyeŋe bokbokŋe hain are mulân sâŋgum bâlâk manmai. Are bo nâŋgâm ekmâ heŋgemgoma. ¹⁸Haingât nâŋe ire akŋet dâm makyenŋire membiâ huraguwiap. Nâŋgâlân gutmâ goli kâlâpŋe ondo âlepŋe dondâ akmap aregât ulitniŋbei. Ulitniŋmâ hâukombiâ yeŋgiwian. Akto sâŋgum kau kau nen hâk bâlâk manmaen are aŋun aŋgiwâen dâm ulitniŋmâ hâukowai. Akto dewunyeŋe âlepŋe akbiapgât tuŋe ulitniŋmâ hâukowai. Akto wan me wan hârok ulitniŋbiâ yeŋgiwian. ¹⁹Dâ nâ luâk âmbâle yeŋgât okot âlep akyenŋim egâlianj yekman are nâŋe yeŋgum miwindik yekmâ agak memeyeŋe heŋgemgo yeŋgiwian. Yeŋgâlân togom oreyekbomgât ye bâleŋeyeŋe makmâ miawakmâ hepunmâ agak meme âlepŋaet nâŋgâm heŋgemgowe. ²⁰Akto nâŋe yeŋgât hânŋiân kinmâ yeŋgonman. Akto luâk âmbâle denne nâŋgâm hânŋi mem katbiâ kindo âmâ âlepŋe nâ ye olop tatmâ sot nembraen. ²¹Akto nâŋe ulikŋân âi humo mem manmâ kotgâm gan aregât Ewene olop tatmâ hârok damunyeŋe akmaet aregât yeŋgâlân gâtŋe laune lokom âi humo aregât bo hâkân akmâ âmâ memâk âgâwai âmâ nâ olop wan me wan damunyeŋe akbaen. ²²Akto Anutugât Heak âlepŋande nâŋgât kâmot ye hain makyenŋiâp are nâŋgâm heŋgemgowai.” Yesuŋe hain dâep.

Yohaneŋe himbimân kep keŋgu membiâ yegep.

4 ¹Akto are bo aktoân himbimân hânŋi siâ lewulakmâ kindo egân. Akto den humo tâmbâ uruwaku hinare emelâk nâŋgân ina lâuwâŋe makniŋdo hin nâŋgân, “Wan me wan hâmbâi miawakbiap aregât pat in gamenâ hekat giŋbe.” dâep. ²Hain dâmbo ainâk dowâk Anutugât Heak âlepŋe arekŋe kautnân mendo biwine purik kato hin egân. Himbimân wansiâ humo ikiŋe tat talân tato egân. ³Dâ egâlianj tatalân talep yâk tiripŋe âmâ golâ golâ akto gilâm gilâm. Arekŋe ârândânj agakŋe. Akto tat tat aregât ulikŋân âmâ kulem egâlianjŋe âlepŋe arekŋe katipkom kilep tiripŋe amâ mulumugat hinare. ⁴Akto yâkgât tat tat humo ain tat tatŋe siâ siâ 24 ândeaŋmâ tali. Akto luâk kautŋe 24 are âmâ sâŋgum kau kau akto luâk kotdâ yeŋgât irimut goliŋe ketuguyi are kautyenŋân kauŋmâ tali. Akto luâk kautŋe 24 arekŋe tat tatyenŋân tatmâ tat tatyenŋe humo are ândeaŋmâ tali. ⁵Akto tat tatŋe humo hutyenŋân talep ainba belek dâm gutmâ erâm kilep. Akto denŋe himbim munŋe kundunduŋ dâmap mun humo hainare agep. Akto tat tatŋe humo aregât enemŋân amâ kâlâp ululunŋe 7 om kilep. Pagaleŋe are amâ Anutugât Heak bât biken lâuwâ âlepŋe dop hainâk agep. ⁶Akto tat tatŋe humo aregât enemŋân âmâ wansiâ arekŋaet talep amâ haru humo hainare akto duŋgu hainare akmâ miawakmâ yiep.

Akto tat tatŋe humo imbât aregât ginŋe baiŋe amâ soŋgo humomo manmanŋe imbât are amâ dewunyeŋe dondâ arekŋe enemyeŋe akto hamiyeŋe tigiep. ⁷Ulik gulik amâ dopŋe Laion hinare. Dâ lâuwâŋe amâ bulimakao luâkgen hinare. Dâ âlâwuŋe amâ enem dewunŋe luâk dop hainare. Dâ imbâtŋe amâ puŋdâk hinare. ⁸Hârogâk konok konok amâ pikyeŋe bât biken konok. Akto dewun yeŋeâk biwirâ hârogâk arekŋe hâkyeŋe kakŋe amukŋe tigim yiep. Are hâkŋâŋen akto kâlegen gai. Akto hândâk hilâm yâkŋe hin makmai, “Anutu Humo nenŋe gâ kârikŋe amboŋe, gâmâ wan me wan akmat amâ ârândânŋ akmâ manmat. Wan me wan akmenâ ârândânŋ akmap. Gâmâ siâ me siâ ârândânŋâk akmat. Gâ ulikŋânbak tatmâ gaen akto hinŋe tatmâ gat akto hainâk tatmâ âgâwiat.” dâmai. ⁹Akto soŋgo manmanŋe humo tâmbâ imbât arekŋe Anutu tat tat humo ain kakŋân tatmâ manmâ âgâmap aregât okot âlepgât kotŋe mem agatbiâ âmâ ainâk ¹⁰luâk kautŋe 24 arekŋe âmâ hainâk kotŋe mem agatmâ manman Amboŋe enemŋân kâŋgom kotdâgât irimut goliyeŋe are panbiâ humo tat tatgât enemŋân gembo hin dâmai, ¹¹“Kembunenŋe Anutu egâliŋ gogâleŋ kot pat akto kârikŋe are gâŋe Ambo akmenâ ârândânŋ akmâ hurugumap. Gâŋe âmâ siâ me siâ hârok mem miawagen akto gâŋgât laugât wan me wan are miawakmâ gam tatâp.” dâmai.

Yohanenŋe kulem esenŋe tigim kat katŋe egep.

5 ¹Akto Anutu Humo tat tatŋân talep aregât bâtŋe bungen are kulem esenŋe humo siâ tato egân. Are kulemŋe talep hâkŋe akto kâlegen gai kulemŋe hârok. Akto kulem esenŋe are tâkŋe 7 dâgâm gisap koyi arekŋe ekbâirâm dâgâm korat koyi. ²Akto nâŋe aŋelo kârikŋe siâ egân arekŋe kârikŋeâk hin dâep, “Niŋe luâk ewiâk arekŋe esenŋe ire âlepŋe melalakombo ârândânŋ akbop? Akto tâk are hârewop?” dâep. ³Dâ himbimân tatmai akto hânân gai tatmaen akto hân amukŋân tatmai are nengâlân gâtŋe siâŋe esenŋe are melalakombo âmâ bo ârândânŋ akmap. Akto siâŋe esenŋe are melalakom ekbiapgât dâp bo talaŋep. ⁴Nâ ektân yâkŋe luâk siâ bo mem miawakbâi arekŋe âlepŋe esenŋe ire melalakowop. Akto luâk bikŋe kârikŋe bo tatyenŋiep aregât nâ dondâ indeân. ⁵Hain indere luâk kautŋe 24 are yeŋgâlân gâtŋe konokŋe hin dâm makniŋep, “Âlepŋe, Yuda kâmolân gâtŋe soŋgo metŋe siâ kotŋe Laion hainare akmap akto Dawidigât hakuŋe arekŋe gasalupŋe hârok gulip yeŋguep aregât tâkŋe hârem mem miawakberâp gât kârikŋe talaŋdâp aregât bo inde. Hepun.” dâm makniŋep.

Yohanenŋe Anutugât Nanŋe Lama hinare egep.

⁶Akto Anutugât tat tatŋe hutŋân akto soŋgo humomo manmanŋe imbât are yeŋgât hutyeŋân akto luâk kautŋe 24 hutyeŋân ain âmâ lama nanŋe siâ kindo egân. Lama are emelâk kombiâ mom âmâ golâ akmâ

agalep hainare arekne kilep. Akto lama are amâ sâlije 7, akto dewunje 7 are amâ Anutugât Heak bāt biken lāuwā âlepne dop haināk agi are amâ Anutuje emelāk huŋgun yeŋgimbo hânje hânje bam guli. ⁷Lama nanje arekne bam tat talân talep yâkgâlân âgâm bātne bungen ainba kulem esenje are mem oloŋep. ⁸Emelāk kulem esenje are mendo bāin soŋgo humomo manmanje imbāt tali akto luāk kautne 24 are lama nanje ginŋân tali yâk hârogâk yâk bātâ konok konok meyi akto kondo goli akto kau higenje âlepne hârogâk kondo are pikmâ yiep. Are amâ Anutugât luāk âmbāle are yeŋgât ulit aregât dopne a hârok mem Lama enemŋân kâŋgom yeyi. ⁹Hain akmâ kep irakne siâ hin meyi, “Gâne kulem ire mem andâmap are mem hâremenâ ârândâŋ akberâp. Gâ gem hânân manmenâ Anutu ikiye kâmolân yeŋgât dosagât gugumbiâ momenâ gilâmgande giep aregât Anutugât kâmot yâk dosa bālāk manmâ âgâwai. Akto gâne luāk âmbāle kâmotne kâmotne akto denje denje akto hâk kulem keiŋe hârok ainba bikne hâukoyekmenâ Anutugât kâmot agi. ¹⁰Anutugât kâmot akbiâ meme akyeŋgimenâ Anutugât sumbe kat kat hainare akmâ ulit giŋmai. Hain akmâ hânje hânje damunyeŋe akmai aregât gâ âlepne kulem esenje mem tâk are hârewerât aregât kârikne tatŋidâp.” hain dâm kep meyi.

Himbimân Anutugât Nanŋaet kot mem agatbiâ yegep.

¹¹Hain mem metembiâ aŋelo dondâ oyaŋ oyaŋgât dop bo are Humogât tat tatne are akto soŋgo humomo imbāt manmanje tali are akto luāk kautne 24 are ândeanyekmâ kinmâ konbiâ nânŋân. ¹²Arekne kârikneāk konmâ hin dâyi, “Lama kombiâ moep aregât kotne mem agatne. Akto wan me wan kârikne humo akto siâ siâ hârok akto nânŋâ nânŋâ hârok akto pagaleŋe humo akto kot humo talaŋdo ârândâŋ agepgât kotne mem agatne.” dâyi. ¹³Aŋelo dondâŋe hain dâmbiâ nâŋe siâ siâ himbimân akto hânân manmai akto hân amukŋân manmai akto haruân manmai a hârok hin makbiâ nânŋân, “Kembugât tat talân tatâp akto lama nanje lāuwâ lāuwâ arekne âlepne okot âlep akto kot humo akto pagaleŋe humo akto kârikne âlepne tatyetkimbo manmâ akmâ âgâwiandat aregât kotyetne mem agatne.” dâyi. ¹⁴Wan me wan hârok hain dâmbiâ soŋgo humomo imbāt manmanje tali arekne hin dâyi, “A bundâk.” dâmbiâ luāk kotdâ 24 yâkne pâwut ligim kâŋgom Anutugât kotne akto Lamagât kotyetne konmâ meyelekmâ agali.

Lama arekne tâk hâriep.

6 ¹Nâŋe egân âmâ Lama arekne kulem esenje are mem kindo egân. Tâk 7 are yeŋgât hutyeŋân gâtne yâkne tâk konok hâriep. Akto soŋgo humomo manmanje are yeŋgât ulik gulikyeŋe arekne den agep. Dâ hanje munje nânŋân amâ himbim kundunduŋ dâmap dop haināk

yâkŋe, “Gam auŋ.” dâep. ²Akto nâ lâuwâŋe ekmâ hin egân. Bau luâk soko kau kau are kakŋân luâk hinare arekŋe tembe meakmâ tato egân. Bau luâk soko are kakŋân tato luâk kotdâ yengât irimut bau dâtŋe imbenŋân siâ waŋbiâ kautŋân kauŋmâ bâin dâm kuk humo akyengim gasalupŋe hârok watyekberâm agep. ³Arimbo âmâ Lama arekŋe tâk lâuwâŋe are hârembo ainâk soŋgo humomo manmanŋe areyengâlân gâtŋe lâuwâŋe arekŋe hin dâmbo nânŋân, “Gam auŋ.” dâep. ⁴Hain dâmbo ainâk bau luâk soko lâuwâŋe gilâm gilâm miawagep. Are miawakto luâk hinare siâŋe ain tato tâwât humo tâmbâ waŋbiâ miep. Waŋbiâ mendo Anutuŋe memenŋe agaŋdo, “Bâin. Luâk âmbâle hânân âlepŋe tatbiâ kambiamyene huraguâkgât sop bo agâk.” dâm kuk agaŋgim agujetgât tâwât are mem ariep.

⁵Hain arimbo âmâ lama arekŋe tâk âlâwuyene hârembo soŋgo humo manmanŋe are yengât âlâwuyene arekŋe hin dâep, “Gam auŋ.” dâmbo nânŋân. Hain dâmbo nânŋâm hin egân. Bau luâk soko heleŋ miawakto luâk hinare siâŋe kakŋân tatmâ âmâ siâ siâ potat potatgât bânŋân miep. ⁶Den lauŋe wan siâ hinare arekŋe soŋgo humomo manmanŋe imbât tali areyengât hutyeŋânba arekŋe den hin magep, “Gâ umbâ bâlensiâ potatmenâ hâmbâi siâ siâ hâuŋe âgâwiâp. Akto sot ito itik matik âlâwu potatmenâ puli âgâwiâp. Dâ tu akto keluŋe amâ bo magaŋmenâ âmâ âlepŋeâk puli gegeŋeâk talâk.” dâep.

⁷Akto lama arekŋe tâk imbâtŋe hâriep. Hârembo soŋgo humomo manmanŋe areyengât imbâtŋe arekŋe hin magep, “Gam auŋ.” dâmbo nânŋân. ⁸Hain dâmbo ainâk bau luâk soko gimbaŋ miawakto luâk hinare siâŋe kakŋân talep aregât kotŋe amâ momogât dâp. Akto momogât dâp aregât hamiŋân amâ hememgât pat arekŋe watmâ togoep. Lâuwâ arekŋe amâ luâk âmbâle potat yekbela kâmot imbât akbai. Hain akto lâuwâ arekŋe amâ kâmot konok yengumbela mombaigât kârikŋe tatyetkiep. Akto makbela mop humo miawakto bikŋe mombaigât akto kundat humo miawakto bikŋe mombaigât. Akto soŋgo metŋe miawakmâ bikŋe yengumbiâ mombaigât kârikŋe tatyetkiep. Akto are miawakŋetgât ariyat.

Tâk 5 hârembo luâk otneyene yegep.

⁹Arimbela Lama arekŋe tâk 5 are hâriep. Hârembo hin miawakto egân. Alata siâ miawakto aregât amukŋân luâk âmbâle golâ manmai are yengât otneyene golâ tatbiâ yegân. Yâk yengât keiyene amâ hin. Ulikŋân hânân maliân miti gasaŋande Anutugât den akto luâk âmbâle Yesugât kotŋe konmini are moŋet dâm yengumbiâ moyi areyengât otneyene yegân. ¹⁰Akto otneyene arekŋe Anutu hin dâm konmâ ulilaŋi, “O Humonenŋe, siâ siâ hârokgât damun nenŋe gâ âlepŋe agak meme âlepŋeâk hârok akmat aregât hin ulit giŋdenŋe nânŋâ. Sop amuten makmenâ wan me

wan hârok ârândân akbiap? Akto sop amuten luâk âmbâle hânân mandâi arekne nengumbiâ moyion aregât hâuŋe humo gâŋe yeŋgimenâ umatŋân kinbiâ ârândân akbiap?” dâyi. ¹¹Hain dâmbiâ siâŋe sâŋgum kau kau siâ konok konok yeŋgimbo membiâ hin makyenŋiep, “Hâlik, ye getek tatmâ nâŋgâwei. Akto ye yeŋgumbiâ moyi hainâk galalupyenŋe hain yeŋgumbiâ mom metembiâ âmâ hâmbâi Anutuŋe oyaŋyekto ârândân akto âlepŋe Anutuŋe gilâm yeŋaet hâuyeŋe membiap.” dâep.

Tâk 6 hârembo hân himbim akto wan me wan hârok duwuŋ agep.

¹²Akto lama arekne tâk 6, are hâriep. Hârembo hin miawakto egân. Hânân wâriŋ humo miep. Akto hilâmŋât dewutâŋe arekne helenŋ agep. Akto hândâkŋât dewutâŋe bim âgâm gilâm gilâm agep. ¹³Akto himbimân diâ hârok hânân geyi. Lâwin esenŋe momoŋe yendo seruŋe waito bererek dâm gemap dop hainâk akmâ diâ hârok dowâk hânân geyi. ¹⁴Akto nen sâŋgum bigeimaen dop hainâk himbim biken ba biken bigei agep. Akto gimbâŋe hârok akto haru tânâmŋân gimbâŋe arekne gewâkyenŋe hepunmâ duwuŋ akmâ indânân purik âgâm geyi. ¹⁵Akto hânŋât luâk kembu akto kotdâ akto bugâ luâk akto luâk sikumdâ akto luâk kârikne akto luâk âmbâle hoŋ bawa akto yâk yeŋgât ambolupyenŋe are hârogâk hamep akmâ hân dâpŋânŋen akto kât dâpŋânŋen akto gimbânŋan gem heambukmâ mali. ¹⁶Heambukmâ manmâ hin dâyi, “Wâuk, sop humo miawaktâp aregât nen hârok bo akberen. Haingât kât me gimbâŋe hârokne Lamagât kuk akto Anutu Humogât tat talân tatmap aregât enem dewunŋande kârikne nenekbopŋât tigi nenekŋet. ¹⁷Anutu akto Lamagât kuk bâleŋe miawaknengiwerâpŋât sop miawaktâp aregât niŋande kinmâ âlepŋe akbiapŋât.” hain dâyi.

Luâk metenân kulem siâ miawakto egep.

7 ¹Akto are bo akto aregât hamiŋân Aŋelo imbât kinbiâ yegân. Aŋelo imbât arekne hân biken biken kinmâ seruŋe hân akto haru akto lâwin waityekbop dâm seru pekeŋe akmâ kinbiâ yegân. ²Akto aŋelo siâ miawakto egân. Yâkne dewutâ gamap ain miawakmâ Anutu Manman Amboŋe yâkŋât tirip miep. Hain akmâ den kârikne aŋelo imbât seru hepunbiâ haru akto hân bâliwiap aregât hin makyenŋiep, ³“Ye hinŋe seru are bo panbiâ hân haru lâwin wailâk. Nenŋe soŋ Anutugât hoŋ bawa yeŋgât meteyenân Anutugât tirip ire ketuguenŋe kindo âlepŋe seru are panbei.” dâep. ⁴Akto luâk âmbâle oyaŋyeŋe nâŋŋân arekne Anutugât pat agi yâk 144,000. Israe luâk âmbâle yeŋgât kâmolân gâtŋe hârok. ⁵Yudagât kâmolân luâk âmbâle 12,000 arekne dop meyi. Akto Rubenŋât kâmolânba 12,000. Akto Gadagât kâmolân 12,000. ⁶Akto Asagât kâmolân 12,000. Akto Naptaligât kâmolân 12,000. Akto Manasegât kâmolân 12,000. ⁷Akto Simeonŋât kâmolân 12,000. Akto Lewigât

kâmolân 12,000. Akto Isasagât kâmolân 12,000 ⁸ Akto Sebulongât kâmolân 12,000. Akto Yosepegât kâmolân 12,000. Akto Bensamingât kâmolân 12,000.

Luâk âmbâle dondâŋe Anutugât kotŋe mem agatmâ kinbiâ yegep.

⁹ Are hârok bo akto âmbâle dondâ mendugum kinbiâ yegân. Akto luâk âmbâle are luâkŋe bo oyanjekbai. Dâ luâk kâmot humo âmâ kâmotŋe kâmotŋe denŋe denŋe hâk kulem keiŋe hârok ainba Kembu tat tatŋaet ginŋân kili. Akto Lama yâkgât enemŋân kili are hârok sâŋgum kau kau kâkâlêwâk hârok luguakmâ matuk esenŋe mem ¹⁰ kârikŋeâk konmâ hin dâyi, “Anutu damunnenŋe, gâ amâ tat tat humo ain tatmat. Gâ bâleŋânba menenegen. Akto nange Lama are nengât dosa mem âmâ mondo aregât uŋak âlepŋe manmâ taten.” dâyi. ¹¹ Akto aŋelo hârok kinmâ humogât tat tat ândeŋi. Akto luâk kotdâ are akto soŋgo humomo manmanŋe imbât tali ain ândeŋyekmâ kâŋgom tatmâ Anutugât kotŋe mem agatmâ hin dâyi, ¹² “A bundâk. Akto nen Anutunenŋe okot âlep dondâ nâŋgaŋden. Akto pagaleŋe kârikŋe talaŋmap. Akto lumbe aknengimap. Aregât kotŋe mem agatne. Yâk nâŋgâ nâŋgâŋe âlepŋeâk hârok. Haingât mepaimŋe mem maŋanmâ heronŋe kalaŋmâ kotŋe mem agatne. Yâk kârikŋe bundâk. Kârikŋe hârok yâkgâlânâk hârok tatâp. Siâ siâ imâ hârok yâkgâlânâk hârok hilâmŋe hilâmŋe tatmâ gamap. A bundâk.” dâyi.

¹³ Hain dâmbiâ luâk kotdâ yengâlân gâtŋe siâŋe hin ai nugep, “Luâk âmbâle ire emelâk sâŋgum kau kau kali amâ niŋe hinare? Akto wânân gâtŋande togoâi? Nâŋgât me bo?” dâmbi ¹⁴ nâŋe hin magaŋân, “Apo, gâ gugagâk nâŋgât.” dâre hin makniŋep, “Luâk âmbâle ire âmâ emelâk umatŋe humo mem nâŋgâm hâk hilâlâm nâŋgâm gasalupyenande bâleŋe akyeŋgimbiâ momogât dâwân mali. Akto emelâk Lama gilâmŋe sâŋgumyene pulimbiâ kau kau agep. ¹⁵ Haingât Anutugât enemŋân kinmâ hilâmŋe hândâkŋe ârândâŋâk yâkgât sumbe emetŋân hoŋ bawa agaŋmai. Akto Kembu tat talân tatmap arekŋe korat yengum damunyenŋe akmap. ¹⁶⁻¹⁷ Akto Lama are tat tatŋe kâlegen tatmap arekŋe hainâk damunyenŋe akmâ kewugu yekmâ manmangât tu dewunŋe aregen ariwiap. Akto Anutuŋe dewunyenŋe tuŋe are puliwiap. Aregât lâuwâŋe mopyeŋe bo aguwiap. Akto tugât lâuwâŋe bo mombai. Akto dewutâŋe lâuwâŋe bo kâuŋgo yekbiap. Akto kâlâpŋe lâuwâŋe bo oyekbiap.” dâep.

Tâk bâiŋe hâriep.

8 ¹ Akto Lama arekŋe tâk 7 bâiŋe are hâriep. Hârembo ainâk himbimân nâŋ nâŋ dâm ariep. Nâŋ nâŋ dâm arimbo sop getek bo agep. ² Sop getek bo akto Aŋelo 7 Anutugât enemŋân kili are yegân. Akto siâŋe lâmun 7 yengimbo meyi. ³ Akto Aŋelo siâŋe kondo goliŋe mâŋgi mâŋgiŋe are mem togom sumbe kat katgât ginŋân mem kindo siâŋe siâ me siâ higenŋe âlepŋe

dondâ katbiâ giep. Gembo egâlianj tat tat metenân sumbe kat katgât goliņe mângi mângiņe talep aregât kakņân katmâ Anutugât kâmotņe ulilanjmai ulit are olop dewatim oep. ⁴Wajdo ondo higen suk suk akto dâwokņe akto Anutugât luâk âmbâle yengât ulit are olop Anutugât enemņân âgâep. ⁵Âgâambo bo akto aņelo arekņe kâlâp alatanba mem kondo kâlegen lugumbo om kilep. Om kindo aņelo arekņe kâlâp pando hânân giep. Hânân gembo hamandat hogoakto mun humo miawagep. Hain akto denņe denņe humo akto hamandat pagaleņe arekņe belek belek dâm erâm arimbo wârinj humo miep.

Aņelo 7 arekņe lâmunyeņe waitberâm kili.

⁶Akto aņelo bāt biken lâuwâ arekņe lâmunyeņe mem waitberâm akbiâ yegân.

⁷Akto bân aņelo ulik gulik arekņe lâmunņe kolep. Lâmunņe kondo bân tânâk kât akmâ giep akto kâlâp akto gilâm miawakmâ mendugu akmâ hânân giep. Hânân gembo lâwin dop koyi akto hân koyi are âmâ dopņe âlâwu ârândâņ akto kâlâpņe bikņe oep. Akto hewukņe golâ golâ hârok ondo bo agep.

⁸Hain akto aņelo lâuwâņe arekņe lâmun kolep. Kondo bân wan siâ panbiâ giep amâ borâņe hinare kâlâp humo arekņe sopanmâ haruân giep. Haruân gembo haru dopkoyi amâ bikņe âlâwu ârândâņ agep. Dâ bikņe amâ purik âgâm gilâm agep. ⁹Akto wan me wan haruân manmai hârembiâ hewum âlâwu miawagep. Âlâwu miawakto bikņe moyi. Akto haru waņgaņæet oyaņyeņe gai hainâk dopkoyi are dopņe âmâ kâmot âlâwu akto haru waņgaņe kâmot siâ amâ bikņeâk bâliyi.

¹⁰⁻¹¹Akto aņelo âlâwuyeņe arekâ lâmunņe kolep. Kondo bân diâ humo siâ kotņe Kalak kâlâp ululunņe hinare oep. Arekņe himbimânba gem tu hâgâm neyi are amâ hewum dopņe âlâwu hainare akto tu kâmot siâņe purik âgâm tu kalakņe miawagep. Hain miawakto luâk bikņande tu are nemiâ kalak yengumbo mom meteyi.

¹²Akto aņelo imbâtņe arekņe lâmunņe konlep. Akto bân dewutâ akto diâ akto dewutâ golaņe are hârok pâņe âlâwu ârândâņ agep. Akto dewutâgât bikņe konok hilip koyi. Akto dewutâ golaņe aregât bikņe akto diâ bikņe hârok. Dâ pagaleņæet sowân amâ hogoakmâ hewum âlâwu bo agep. Dâ pagaleņe bikņande âmâ hândâk miawagep. Hândâkgât dewutâ pagaleņe bikņe amâ bâliep. Akto hândâk bikņe gai hainâk bâliep. ¹³Akto puņđâk humo siâ pukukuk katmâ lapaņângen himbim tânâmņângen arimbo egân. Ektere kârikņeâk konmâ magep, “Wâuk, wâuk, luâk âmbâle hânân tatâi. Aņelo âlâwu lâmun konberâm aktâi umatņe humo luâk yengâlai miawakbiap aregât kambiamne bâliâp.” dæep.

Aņelo momerâkņande lâmun kondo dikon keiņe ondop miawagi.

9 ¹Akto aņelo momerâk arekņe lâmunņe wailep. Waito bân diâ siâ himbimânba gembo egân. Akto siâņe lâm iņgon kâlep timopņe bo

aregât ki wanjo diâ arekŋe ki are miep. ²Mem lâm timopŋe bo aregât hânŋiŋe mem kato arewa dâwok humo gaep. Akto arekŋe gam himbimân âgâm dewutâ akto himbim tigiep. ³Akto dâwok hutŋânba kendemuŋ dondâ hân hârok ârândân miawagi. Arekŋe dâwok hepunmâ hânân geyi. Gembîa Amboŋande hundumdâ kândârânân kârikŋe yeŋgimbo meyi. ⁴Aregât kârikŋe membiâ Amboyeŋande hin dâm makyenŋiep, “Ye âmâ sot me hewukŋe me lâwin bo hilipkowi. Akto luâk âmbâle Anutugât tirip yeŋgât mete yeŋân bo yekmâ âmâ are âlepŋe hâk hilâlâm yeŋgiwei. ⁵Hâk hilâlâm yeŋgim âmâ momogât dopŋe bo yeŋgiwai. Hain akbiâ dewutâ momerâk bo akbiap.” dâm makyenŋiep. Akto duki arekŋe luâk âmbâle bâleŋe yeŋgiwai. Haingât hâme hewuk yâkŋe âmâ luâk hâk hilâlâmŋe yeŋgiwiapgât wanbai. ⁶Sop ain âmâ luâk âmbâle yeŋgimbiâ momogât dâp kulâgâtbai. Kulâgâtbiâ âmâ bo mem miawakyekbiap. Hain akmâ gain gain mondenŋe hâk hilâlâm ire bo agâk dâm aregât dâp âsim kinbiâ bo miawak yeŋgiwiap.

Kendemuŋ towat yeŋgât den.

⁷Akto kendemuŋ arekŋe kuk akberâm bau luâk soko arekŋe tâlâgum kinmai dop hainâk kinbiâ yegân. Dâ kautyeŋe amâ kotdâ yeŋgât irimut goli hainare aligit akmâ kinbiâ yegân. Dâ enem dewunyeŋe âmâ luâk nengât enem dewunnenŋe hainare. ⁸Dâ dumutyenŋe amâ kâkâlep dondâ. Dâ dâtyenŋe amâ kâkâlep metŋe dondâ pugaiyagât dâtŋe hainare. ⁹Akto diŋenyeŋaet pekeyenŋe amâ kapa hainare. Dâ pikyeŋe munŋe amâ bugâgât wanŋa munŋe bau luâk soko oloŋmâ pirâm arimai munŋe hainare. ¹⁰Akto dâtyenŋe amâ hâme hewukgât dâtŋe hainare. Akto luâk âmbâle hâk hilâlâm yeŋgiwaigât kârikŋeyenŋe amâ dakeyeŋân are tato luâk âmbâle yeŋgumbiâ hâk hilâlâm nânŋâm manmâ âgâmbiâ dewutâ momerâk bo akbiap. ¹¹Akto kembuyeŋe siâ talep. Kembu are âmâ aŋelo siâ dâp timopŋe bo aregât damunŋe. Dâ aŋelo aregât kotŋe amâ Yuda yeŋgât denân amâ Ambondoŋ. Dâ Girik yeŋgât denân âmâ Apolioŋ. Dâ den purikŋe amâ hilipko hilipko amboŋe.

¹²Bâin, umatŋe ulik gulik amâ bo aktâp. Akto umatŋe lâuwâŋe akto âlâwuŋe tâlâguwerâp ire.

Aŋelo bât biken konok arekŋe kondo bugâ humo miawagep.

¹³Akto aŋelo bât biken konok arekŋe lâmunŋe kolep. Kondo den siâ alata goli Anutugât enemŋân talep tunŋuŋe imbât arewa kune ain hin miawagep. ¹⁴Miawakmâ Aŋelo bât biken konok are hin makmâ miawaganep, “Gâŋe aŋelo imbât yâk tu humo yiep kotŋe Euparat ain kala busi kâlegen katyekbiâ tali are hepun yekmenâ ariŋet.” dâep. ¹⁵Hain dâmbo aŋelo bât biken konok arekŋe aŋelo imbât tu humo kotŋe Euparat ain tali are hepun yekto luâk âmbâle hârok potatmâ hewum âlâwu kali

aregât hewum konok yenguenje moŋet dâm ariyi. Akto aŋelo imbât are yengât keiyeŋe are hin. Emelâk Anutuŋe sop makmâ kalep are tâlâgumbo owâiŋe akmâ arim yenguiwaigât sop lâmgom wan me wan emelâk heŋgemgoyi.

¹⁶ Akto are yengât tembe lokolupyene bau luâk soko kakŋân tali are yengât oyanjeŋe amâ oyan oyangât dopŋe bo arekŋe makbiâ nânŋân. ¹⁷ Akto biwine purik kato giwelân hin egân. Luâk bau luâk soko kakŋân aregât bugâgât hâk peke kapa luguakbiâ kapa kulemyeŋe amâ gilâm gimbanj gâme akto kau gâwu agep. Akto bau luâk soko areyengât towatyene amâ hin. Kautyene amâ Laion hainare akto lauyeŋânba amâ kâlâp ululunje akto bugâgât dâwok higenje bâleŋe puŋgum puŋgum erâep. ¹⁸ Akto yâkŋe luâk âmbâle potalakmâ hewum âlâwu akto hewum konok are kâlâp lauyeŋânba arekŋe oyekmâ yengum om meteyegep. ¹⁹ Akto bau luâk soko areyengât kârikŋe amâ lauyeŋân akto dakeyeŋân talep. Akto dakeyeŋe amâ niambi sâmbâ hinare akto niambi sâmbâ arekŋe luâk âmbâle hilip yengumbiâ hâk hilâlâm nânŋâmai.

²⁰ Akto luâk âmbâle bikŋe wan siâ me siâ bâleŋe iregât boâk moyi areyengât bâleŋeyeŋe bo makmâ miawakmâ hanyene purik kali. Are yengât bâleŋe hin. Hat sinduk me sinduk baniara yâk yengât nânŋâmbiâ humo akmap. Lâpio me wan me wangât nânŋâmbiâ humo agâkgât goli me siliwa me kapa me kât me lâwin arekŋe mem ketuguyi. Ketugumbiâ bo ekmai. Akto bo nânŋâmai akto bo bam gutmai areyengât kotyene mem agatmâ ulilanjâ mali. ²¹ Hain akmâ amâ luâk âmbâle yengumbiâ moyi akto sait bâleŋe mânŋi yegi. Akto dâp gulip mali. Akto kâmbu konda akmini. Agak meme bâleŋe aregât bo makmâ miawakmâ hanyene bo purik kali.

Aŋelo siâŋe kulem esenje siâ Yohane waŋdo niep.

10 ¹ Akto Aŋelo humo kârik siâ himbimânba gembo egân. Himbimânba gem amâ hâkŋe hamandatŋe tigimbo kautŋân mulumugat gam talep. Akto aŋelo aregât enem dewunje amâ dewutâgât pagaleŋe hainare. Akto kei pâwutŋe amâ kâlâpŋe ululunje om kinmap hainare. ² Akto bâtŋân kulem esenje melalakom yendo miep. Akto keiŋe bungen amâ haru kakŋân tâlim kilep. Dâ keiŋe kanegen amâ hân kakŋân tâlim kilep. ³ Hain akmâ bâin kot kârikŋeâk kolep amâ laionje kamboŋmap hinare. Hain kondo bâin hamandat bât biken lâuwâ ainâk hogoakto den humo tâmbâ miawagep. ⁴ Den humo tâmbâ miawakmâ makmâ metembo amâ nâŋe den are kulemgowerâm aktere den siâ himbimânba hin miawakto nânŋân, “Yohane, hamandat bât biken lâuwâ mun aktâi are yengât den amâ biwigânâk kat. Bo kulemgo.” dâmba nânŋân. ⁵ Akto aŋelo humo haruân akto hânân kilep arekŋe bâtŋe bungenje melalakom himbimâŋen panmâ kinmâ ⁶ Anutu Manman

Kârikŋe Amboŋe himbim akto hân akto haru akto wan me wan ain tatmai are ketuguyegep aregât kotŋe konmâ hin dâep, “Bâin, sop tâlâguâp aregât Anutuŋe lâuwâŋe bo lâmgowerâp. 7Dâ titnan aŋelo bât biken lâuwâ yeŋgâlânba bâiŋe arekŋe lâmunŋe konberâm akto ainâk Anutuŋe den yoŋâk are hoŋ bawa propetelupŋe makyenŋiep are bunŋe miawakbiap.” dâep.

⁸Akto kot humo himbimânba miawakto emelâk nânŋân are lâuwâŋe makniŋdo hin nânŋân, “Gâ ari aŋelo haru akto hânân kindâp aregât bâtŋân âmâ kulem esenŋe melalakom tatâp are me.” dâep. ⁹Hain dâmbo arim Aŋelo are hin maganân, “Gâŋe kulem esenŋe bâlensiâ are niŋ.” dâre hin makniŋep, “Âlepŋe mem ne. Arekŋe âmâ laugân âmâ hâlâmŋât ukenŋe hainare akberâp. Dâ gem tepgân âmâ tatmâ kalak giŋberâp.” dâep. ¹⁰Hain dâm niŋdo bâtŋânba mem neân. Mem nendere launân âmâ ukenŋe agep. Dâ nem metere gem âmâ tepnân tatmâ kalak niŋep. ¹¹Hain akto hin makniŋep, “Gâ hanâk luâk âmbâle âgâ âgâŋe gegeŋe denŋe denŋe kepia kepiaŋe manmai are yeŋgâlân wan me wan miawak yeŋgiwiap are makmâ miawakyeŋgiwen.” dâm makniŋep.

Luâk lâuwâ Anutugât den dâtâŋe yetgât den.

11 ¹Akto lau himbimânba konlep yâkŋe huwan siâ dopko dopkogât niŋep. Huwan niŋmâ hin dâm makniŋep, “Gâ agatmâ Anutugât Sumbe kat katgât emetŋe alata dopŋe me. Akto luâk âmbâle âgâm Anutugât kotŋe mem agatmai areyeŋgât oyanŋeŋe oyanŋek. ²Dâ lope hâkŋânŋen are amâ dop bo me. Hepun. Lope ire luâk âmbâle Anutu bo nânŋâ aŋmai arekŋe tâlim bâleŋe aŋaŋbiâ dewutâ 42 ain bo akbiap. Aregât lope are dop bo me. ³Akto nâŋe hoŋ bawalogâtne lâuwâ siâ hainare me kemdâ lâuwâ siâ meme akyetkire sâŋgum tok tokŋe luguagiat. Hain akmâ nânŋât den makmâ miawakbela hilâm 1,260 bo akbiap.” hain dâep. ⁴Hoŋ bawa logâtŋe areyetgât keiyetŋe hin. Yâk amâ lâwin lâuwâ kotŋe oliwa hainare me kemdâ lâuwâ hainare hân hârok aregât Damunŋe Anutu yâkgât enemŋân kinmandat hainare. ⁵Dâ luâk bikŋande bâleŋe akyetkiwerâmbiâ âmâ kâlâp lauyetŋânba waitbela kâlâp arekŋe punduŋ katmâ oyekto mombai. Moŋetgât dâp are Anutuŋe makmâ kalep. ⁶Akto Anutuŋe wâtyetŋe akyetkimbo tânâk bo gewiapgât nânŋâm makbela ainâk âlepŋe tânâk bo gewiap. Akto tu hârok mem purik katbela gilâm akbiap aregât nânŋâm makbela âlepŋe hainâk akbiap. Akto kundat humo miawagâk dâm makbela ainâk kundat humo miawakbiap. Aregât ukenyetŋe miawagâkgât kârikŋe tatyetkiwiap. ⁷Akto lâuwâ arekŋe Anutugât âi den mak mak are makmâ metewiandat amâ soŋgo humo tâmbâ metŋe lâm timopŋe boâŋenba arekŋe gam gasa yetkimbo mombiandat. ⁸Yetkumbo mombela âmâ hâkyetŋe amâ kepia siâ kotŋe den dopŋân Sodom akto kotŋe siâ Aigita ain Humoyetŋe

lâwinân kom hikombiâ moep kepia aregât sombeimân ain yembiandat. ⁹Ain yembela luâk âmbâle mitigât gasarje hârok hânje hânje akto denje denje togom hâkyetje yelemâ mem han yetkuwâi dâm damunyetje kinbiâ bo han yetkuwai. Amâ hilâm âlâwu akto bikjeâk bo akbiapgât. ¹⁰Hain akmâ hânân manbai hârokje, “Wei, hoj bawa lâuwâ arekje nen hâk hilâlâm nengiwerâm togoyiat ina emelâk moyiat.” dâm aregât heroje humo akbai. Akto okot âlepgât wan me wan galalupyene yenjgiwei. ¹¹Hain akbiâ hilâm âlâwu akto bikjeâk bo akto Anutugât Heak âlepñande mom yembiandat areyetgât kautyetjân mendo golâ akmâ kinbela luâk âmbâle kinbai arekje yelemâ hamep humo agi. ¹²Hain akbiâ ainâk lau siâ himbimânba kot kârikje siâ hin kondo nânjgâyat, “Yet iren gaet.” dâmbo hamandat kakñân âgâmbela gasalupyetñande yelegi. ¹³Âgâmbela yelekbiâ ainâk wâriñ humo miep. Mendo kepia humo are bikje bâliep. Wâriñ humo mendo kepia bikje hogoakto luâk âmbâle 7,000 yenjgumbo mom meteyi. Akto luâk âmbâle bikje bo moyi arekje aregât hamep dondâ akmâ Anutuje himbimân mandâp are nânjgâm kotje mem agali.

¹⁴Bâin umatje humo lâuwâje aregât keije hain. Dâ wâuk sop bâlensiâ tatâp umatje âlâwuje miawakbiap.

Añelo 7 bâije arekje lâmunje wailep.

¹⁵Akto añelo 7 galayeje bâije arekje lâmunje wailep. Waito bâin himbimânba kot kârikje siânbañe konmâ hin dâyi, “Humonnenje akto hunjun anjo giep arekje hân hârok damunje akbiandatgât dâp miawaktâp. Akto himbimân damunnenje akmâ manmâ âgâwîap.” dâyi. ¹⁶Akto luâk kembu 24 tat tatyenân Anutugât dewunñân tatmai arekje kânjom yem amâ Anutugât nânjgâmbiâ humo agep. Humo akto Anutu hin magañi, ¹⁷“O Anutu gâ Kârikje Amboñe manmâ gat akto manmâ âgâwîat. Gâñe amâ kârikjene miawagâk dâm hânje hânje damunyeje akbiatgât keije katât aregât mepaige mem heroje katgekâm mem agatgekne. ¹⁸Akto luâk âmbâle bo nânjgâ giñmai arekje kuk akgiñbiâ ainâk kuk akyenjen aregât bâin dâm luâk âmbâle momoñe den âiân katyekberâtgât sop miawakto aregât kotge mem agatne. Akto uñak hoj bawage Propete akto luâk âmbâlelupge kotgaet kânjomgiñmai are hâñje âlepñe yenjiwerâtgât sopñe miawaktâp. Akto luâk âmbâle âgâ âgâñe gegene gânjgât hamep akmai are hâñje âlepñe yenjiwerâtgât sopñe miawaktâp aregât kotge mem agatne. Akto luâk âmbâle bikñande wan me wan hânân âlepñe tatmap are bâleñe akyenjiep are hilip yenjuwerâtgât sop miawaktâp aregât kotge mem agatne.” dâyi.

¹⁹Akto luâk kembu 24 arekje hain dâm magañbiâ ainâk Anutugât Sumbe kat kat emetje bunje himbimân tatmap aregât hânji humo lewulakto den kârikje kâlân kulemgoep aregât emetje miawakmâ kilep.

Ain kindo belek belek akto himbim kundunduŋ dâmbō denŋe denŋe humo miawakto wârīŋ humo mendo hân hârok ârik tânâk kârikŋe giep. Are hârok miawakto egân.

Âmbâle siâ akto pugaiya yetgât den.

12 ¹Akto kulem siâ himbimân miawakto egân amâ hin. Âmbâle siâ talep are hâk pekeŋe amâ dewutâ hâwâ liliŋe hainare luguagep. Akto dewutâ golaŋe keiŋe amukŋân talep. Dâ kautŋân amâ kotdâgât irimut diâ 12 kilep. ²Akto âmbâle amâ tepdâk akto nanaŋ miawakberâmbō hâkŋe hilâlâm agaŋdo kamboŋ kârikŋe kamboŋep. ³Hain akto kulem siâ himbimân miawakto egân amâ hin. Pugaiya hinare gilâm siâ miawakto egân yâk amâ kautŋe bāt biken lâuwâ. Akto kautŋe siâ siâ ain kembu yeŋgât irimut konok konok kauŋep. Akto sâliŋe bāt biken lâuwâ. ⁴Akto pugaiya hinare arekŋe dakeŋande diâ kâmot siâ ŋârâŋ orem urutmâ pan yekto hânân gembiâ yegân. Akto diâ kâmot lâuwâŋeak himbimân âlepŋe tali. Akto Pugaiya arekŋe âmbâle are nanaŋ memberâm akto aregât enemŋân kilep. Kinmâ nanaŋ miawakto ainâk nemberâm akmâ lâmgom kilep. ⁵Hain kindo âmbâle arekŋe nanaŋ luâk miep. Nanaŋ irekŋe hâmbâi luâk âmbâle hârok huwan kârikŋeŋe damunyeŋe kârikŋe akbiap. Akto nanaŋ are mendo Pugaiyaŋe nanaŋ are nemberâm akto ainâk siâŋe nanaŋ are mem oloŋdo himbimân âgâmbō Anutu ikiŋaet tat talân katbiâ talep. ⁶Akto âmbâle are hamep akmâ pârīgim arim hân kamitŋâŋen luâk âmbâle bo manmai aregen ariep. Ain arimbo Anutuŋe emet emelâk heŋgemgom hin dâep, “Âmbâle ire in mando tângowian amâ hilâm 1,260 bo akbiap.” dâep. Emet ain ari malep.

Himbimân kuk humo miawakto Niambi hâkokombiâ hânân giep.

⁷Akto ainâk kuk humo himbimân miawagep. Aŋelo humoyeŋe kotŋe Mikae akto aŋelolupŋande Pugaiya are akto aŋelolupŋe kuk akyeŋgiyi. Akto Pugaiya akto yâkgât aŋelolupŋe yâkâ hainâk kuk humo akyeŋgiyi. ⁸Kuk humo agaŋgim Mikae yâkgât kâmotlupŋande Pugaiyagât kâmot are ewangi yekbiâ yeukŋe akmâ himbimân welamyeŋe bo talep. ⁹Yeukŋe akmâ himbimân welamyeŋe bo tato aregât Anutugât kâmotlupŋande Pugaiya are hâkokom panaŋbiâ iŋgon ge yiep. Akto Pugaiya aregât kotŋe hin, Niambi yâkgât agak meme amâ hin akmap. Luâk âmbâle hârok heyeŋgim den âiân katyekmap. Niambi are akto aŋelolupŋe olop yâkŋe hânân geyi. ¹⁰Akto himbimânba kot kârikŋe siâ kondo hin nâŋgân, “Hâkyeŋe tunmap Amboŋe arekŋe Anutu dewunŋân kinmâ Anutugât kâmotlupŋe are hokboâk hokboâk hilâm hândâk hâkyeŋe tunmap gârâmâ uŋak Anutuŋe makto aŋelolupŋande Niambi hâkokom watmâ panbiâ geâp aregât Anutu nengât Humonenŋe yâkgât kârikŋe akto luâk âmbâle heŋgem yeŋguwiapgât dâp kârikŋe miawaktâp. Are miawakto

yâkgât kâmot ikiñjak damunyañe akto manman âlepñân manbai. Akto areâk bo. Niambi geâp aregât unjak Anutugât Kristo yâkgât memene akto wâtñe miapñân miawakto ekten. ¹¹Akto Anutugât kâmotlupñe areyengât manman aregât ukenñe bo nânğâm âmâ Anutugât gasalupñe togombiâ hanâk dâm Anutugât kotñe bo heambukbiâ âmâ yengumbiâ moyi aregât Anutugât nanñe Lama moep aregât gilâmñande akto denyenande Niambi are mem hâkokom ge kali. ¹²Haingât ye hârok himbimân mandâi ye okot âlep nânğâm heronñe akbei. Dâ hânân mandâi amâ yengâlân umatñe humo miawakberâp aregât okotne bâliâp. Amâ Niambi hin nânğâp, “Nânğât sop tâlâgu akniñberâp.” dâm nânğâp aregât kuk humo akmâ yenguwêrâm aktâp akto umatñe humo miawakberâp aregât okotne bâliâp.” kot kârikñe hain dâm kolep.

Pugaiyañe âmbâle gasa agañep.

¹³Akto pugaiya hânân panbiâ giep amâ ainâk âmbâle nanañ miep are gasa agañep. ¹⁴Hain dâm wato âmâ Anutuñe makto puñdâkgât pikñe lâuwâ âmbâle are wañbiâ mem âlepñe pukukuk katmâ agatmâ hân kamitñangen ikiñe emetñe ain ariep. Akto emet ain âmâ Anutuñe emelâk heñgemgom, “Âmbâle are pugaiyañe membopgât in mando tângore sop siâ siâ akto sop bikñeâk bo akbiap.” dâm ketuguep. ¹⁵Âmbâle arekñe lalakmâ arimbo Pugaiya humo gilâm arekñe tuñe âmbâle are hilip koâk dâm aregât launñanba tu humo mugalep. ¹⁶Tu mugato tu arekñe âmbâle are wato ainâk hânñe âmbâle are tângom hogoakmâ dâp humo miawakto tu ainâk pugaiya arekñe mugalep are hân kâlegen yân gembo âmbâle are âlepñe kilep. ¹⁷⁻¹⁸Âlepñe kindo Pugaiya humo arekñe âmbâle are âlepñe kilep are ekmâ nânğambo bâliep. Akto kuk humo agañep. Kuk humo agañmâ âmbâle aregât nan baratlupñe bikñe yenguwêrâm agep. Akto âmbâle aregât nan baratlupñande Anutugât den kârikñe lokomai. Akto Yesugât keñe makyengimai aregât pugaiyañe kuk humo nânğâm yenguwêrâm ariep. Arim haru dâtñân teñgâ kilep.

Sonjo dâtñe metñe miawakbela yelegep.

13 ¹Arim haru dâtñân teñgâ kindo sonjo metñe siâ haruânba gambo egân. Sonjo metñe are amâ sâliñe bât bip bip hârok. Akto sâliñân amâ kembu yengât irimut konok konok aligilakmâ talep. Akto kautñe amâ bât biken lâuwâ ain den bâleñe Anutugât kotñe mem ge kat katgât den ain talep. ²Akto sonjo metñe amâ dowâk keñe kârikñe hainare miep. Akto kei bâtñe pikñe amâ kâkâlep. Akto dâtñe amâ Pugaiyagât dâtñe hainare. Akto Pugaiya emelâk egân arekñe ikiñe kârikñe akto wâtñe tat tatñe amâ sonjo metñe wañep. ³Akto sonjo metñe âmâ aregât kautñe amâ siñe emelâk koep. Kondo diwi agep amâ emelâk pandagep. Akto luâk âmbâle hânñe hânñe mali arekñe sonjo metñe are olop

manberâm ekbiâ dâtŋe akto kotŋe mem agali. ⁴Akmâ pugaiyaŋe soŋgo kârikŋeŋe waŋepgât makmâ egâlianŋ agañi. Hain akmâ soŋgogât hain âgâk konmâ mem agatmâ hin dâyi, “Soŋgo hainare niŋande mandâwo? Akto niŋande bugâŋe kondo gewiawo?” dâyi.

⁵Akto âmâ soŋgo metŋe arekŋe Anutugât kotŋe mem ge katbiapgât kârikŋe miawagaŋep. Mem ge katmâ kot humo kamboŋmâ indiep. Hain akmâ manmâ kârikŋe akmâ âgâambo dewutâ 42 bo akbiap. ⁶Akto soŋgo metŋe arekŋe Anutugât kotŋe patŋe akto manmanŋaet welamŋe mem bâleŋe ketugum âmâ himbimân manmai are hainâk bâleŋe akyeŋgiep. ⁷Akto Anutugât kâmot are kuk kârikŋe akyeŋgiâkgât kârikŋe miawagaŋep arekŋe yeŋgumbo yeukŋe agi. Akto areâk bo. Soŋgo metŋe arekŋe Pugaiyagât kârikŋe miep aregât luâk âmbâle kâmotŋe kâmotŋe akto denŋe denŋe akto hâk kulem keiŋe hârok yeŋgât kembu agep. ⁸Akto luâk âmbâle hârok kotyeŋe manmangât kulem esenŋân bo tatâp arekŋe soŋgo metŋe aregât kotŋe mem agali. Akto manman kârikŋaet kulem esenŋe aregât keiŋe hin. Lama moep arekŋe hân bo miawagewân ikiŋe kâmot areyeŋgât kotyeŋe kulemgoep. Aregât luâk âmbâle bikŋe kotyeŋe ain bo kulemgoep. Arekŋe soŋgo metŋe aregât kotŋe mem agali. ⁹Akto ye den ire oyaŋbai yeŋe den ire oyaŋmâ nânŋâm heŋgemgoweï. ¹⁰“Âlepŋe, luâk âmbâle bikŋe kala busi emetŋân katyekbiâ aregât agak meme miawak yeŋgimbo âmâ ainâk ain arim kala busi kâlegen manbai. Akto luâk siâŋe siâ tâwâtŋe kondo mombiapgât pat miawakbiap amâ âlepŋe luâk siâŋe luâk are kondo mombiap.” den hain tatâp aregât Anutugât luâk âmbâle âmâ kârikŋe tatmâ manmâ âgâmbiâ biwiyenŋe Anutugâlânâk kinmâ âgâwiâp. Akto umatŋe bâleŋe aregât hamep bo akbei.

Hân kâlegenba soŋgo dâtŋe metŋe siâ gambo egep.

¹¹Akto soŋgo metŋe siâ egân amâ hân amukŋânba petakmâ hân kakŋân gaep. Soŋgo metŋe ire amâ sâliŋe lâuwâ lama luâkgen hainare. Dâ denŋe amâ Pugaiya hainare. ¹²Dâ soŋgo metŋe lâuwâŋe amâ soŋgo metŋe siâ ulik gulik egân aregât kârikŋe miep. Akto yâkgât enemŋân âi miep. Akto soŋgo metŋe lâuwâŋe arekŋe kârikŋe akmâ hân akto luâk âmbâle hânân manmai are hâwât yekmâ soŋgo metŋe ulik gulik egân are kautŋe hârembo pandakto malep aregât kotŋe mem agatŋetgât hâwât yekto hain agi. ¹³Akto soŋgo metŋe lâuwâŋe arekŋe kulem keiŋe keiŋe hârok humo mendo ekmini. Akto luâk âmbâle dewunyeŋân kâlâp humogât makto himbim hepunmâ hânân gembo egi. ¹⁴Akto soŋgo ulik gulik aregât enemŋân kinmâ kulem siâ membiapgât kârikŋe miawagaŋepgât luâk âmbâle hârok heyenŋiep. Heyenŋim hin makyenŋiep, “Ye soŋgo metŋe tâwâtŋe kautŋe hârembo pandagep aregât otnenŋe lâwin wan hâwim ketugunŋet.” dâep. ¹⁵Hain dâm hâwâtyekto

ketugumbiâ sonjo metnje lâuwânje arekne heakne are otnejan are waito otneje arekne den makmâ kilep. Hain ageine luâk âmbâle bikjande otneje aregât kotne bo mem agali are yengumbo moyi. ¹⁶Akto areâk bo. Otneje arekne hoj bawalupne makyengimbo luâk âmbâle hârok âgâ âgâje gegeje me kotdâ me kotyeje bo me sikumdâ me umburuk me luâk kembu me hoj bawa hârok are yengât bâtyeje bungen akto enem yengan tirip kali. ¹⁷Amâ luâk âmbâle bikne are borâm amâ tirip are bo miawakto are sot me wan me wan hâukowaigât dâp bo miawagep. Akto puli memegât ai bo miawagep. Akto tirip amâ sonjo metnje aregât kotne. ¹⁸Imâ tirip towat in yendâp luâk siâ nângâ nângâ humo yeandâwân amâ sonjogât kot kulem aregât keje mem miawakbiap. Kot kulem are luâk siâgât kot amâ 666.

Yesu akto kâmotlupne Sioj gimbanjan kinbiâ yegep.

14 ¹Nâ Yohane nâ giwelân hin egân. Lama moep arekne gimbanje kotne Sioj aregât kautjan kilep. Ain kindo luâk âmbâle 144,000 areyengât enem dewunyejan amâ Lamagât kotne akto Ewejaet kotne kulemgombo miawakto olop kili. ²Akto ainâk mun âlepne humo tu humogât munje hinare me hamandat kundunduj dâmap hinare me luâk dondâje bâtâ kombiâ miawakmap hinare himbimânba gembo nângân. ³Akto luâk âmbâle arekne kep kenju irakne siâ kembu tat tat akto sonjo humomo manmanje imbât are akto luâk kembu 24 are yengât enemyengân meyi. Dâ luâk âmbâle 144,000 are Anutu ikiye pat oloj yegep arekneâk kep kenju irakne are meyi. Dâ luâk âmbâle bikne amâ kep kenju are bo nângâmai. ⁴Akto luâk âmbâle âlepne ire amâ hânân maliân dâp gulip bo mali. Akto agak meme âlepneâk memâk mali akto lama arekne luâk âmbâle ireson Anutugât kâmolân dewatiwai dâm dumyejan kinmâ moep. Aregât bâlejaet dâwânba olojyegep. Lama arekne hain agep aregât Lama je wan me wan makto lauje dowâk lokom manmai. ⁵Akto den hianji siâ bo magi. Akto den âlepneâk makmâ han kau kau akmâ mali.

Ajelo âlâwuje den akbiâ yegep.

⁶Akto ajelo siâ miawakto egân. Are amâ den pat âlepne tatmâ âgâwip are luâk âmbâle denje denje hânje hânje manmai are hârok makyengiwan dâm lapanjan pâp pâp katmâ dâp pânjan tânâmjan ariep. ⁷Hain arim kârikneâk konmâ hin dâep, “Anutuje den aiân katyekbiapgât emelâk sop tâlâguâp. Haingât ye hamep akmâ kotne mem agatjet. Akto Anutu hân himbim haru akto tu dewunje ketuguyegep aregât kotne mem agatmâ âgâwei. Hain akmâ âgâmbiâ ârândâj akbiâp.” dâep.

⁸Akto aregât haminjan ajelo lâuwânje siâje miawakmâ hin dâep, “Kepia humo kotne Babilonj aregât ambolupjande luâk âmbâle hânje

hânŋe manmai are hâwât yekmâ nenŋe bâleŋe akmaen yekâ hainâk akŋet dâm makyenŋimbiâ hainâk akmâ meyi. Aregât kepia Babilonŋ are emelâk gulip agep.” dâep.

⁹Akto aregât hamiŋân aŋelo âlâwuyenŋe siânŋe miawakmâ kârikŋeâk konmâ hin dâep, “Luâk âmbâle bikŋande soŋgo metŋe akto otneŋe kotyetŋe mem agatbiâ kotyetŋe enem meteyenân me bâtyenân kulemgombo memai are ¹⁰Anutuŋe kukŋaet waiŋ tu dâtŋe metŋe dondâ are kondoânba waŋdo Aŋeloŋe kâmbokŋe akto Lama yâk yenŋât meteyenân bugâ kâlâp ululunŋân gem hâk hilâlâm metŋe manmâ âgâwip. ¹¹Oyekmâ âgâmbô hâk hilâlâm dondâ nânŋâmbiâ dâwokyeŋe hokboâk hokboâk egon âgâm yembiap. Akto luâk âmbâle soŋgo metŋe aregât kotŋe mem agatmai akto otneŋe hainâk mem agatmai are soŋgo metŋe yâkgât kotŋe enemyenân me bâtyenân kulemgombo memai are Anutuŋe kuk bâleŋe akyenŋimbo hâk hilâlâm hândâk akto hilâm nânŋâm manmâ âgâwai akto hâkyenŋe mem bo tatmâ hutuk âgâwai.” dâep.

¹²Akto ye biwiyenŋe Yesugâlân kali arekŋe biwiyenŋe hainâk kilâkgât akto Anutuŋâlân den lokom âgâwaigât ire oyaŋmâ nânŋâm heŋgemgowe. Akto biwiyenŋe damunŋe akbei.

Luâk akmâ giep arekŋe âi bunŋe orem mem menduguep.

¹³Akto nânŋe himbimânba kot siâ gembo nânŋân. Arekŋe hin dâep, “Yohane gâ den ire kulemgo. Humogât kâmot are gasalupyenŋande yenŋumbiâ mombai arekŋe siân heroŋe humo akmâ manmâ âgâwai.” dâep. Hain dâmbô Anutuŋât Heakŋe âlepŋande gai hin magep, “Bundâk. Yâk âi âlepŋe meyi aregât hânŋe Anutuŋe mombaiân ain manman âlepŋe yenŋimbo biwiyenŋe sândugembo tatmâ hutuk âgâwai.” dâep.

¹⁴Akto ainâk dewunne panmâ hin egân. Luâk akmâ gem manmap hainare miawakmâ hamandat kau kau kakŋân tatmâ irimut goli kauŋmâ tâwât metŋe bâtŋân miep. ¹⁵Akto aŋelo siâ âmâ himbimân sumbe kat kat emetŋe talep ainba giep. Arekŋe hamandalân talep are hin dâm konmâ magaŋep, “Bâin. Gâ tâwâtgande âi bunŋe orem mem menduguak. Hânân âi bunŋe akmâ metiepgât orem mem mendugu mendugu agâkgât sopŋe miawaktâp.” dâmbô ¹⁶hamandalân talep arekŋe tâwâtŋe are mem hânân oriep.

¹⁷Orem mando aŋelo siâ sumbe emetŋânba miawagep arekŋe tâwâtŋe metŋe miep. ¹⁸Aregât hamiŋân aŋelo siâ alata hepunmâ giep. Aŋelo are amâ kâlâp damunŋe akmap. Arekŋe kârikŋeâk aŋelo tâwât metŋe miep are konmâ hin magaŋep, “Woe, hânân tâk kotŋe waiŋ aregât koaŋe âlim yendâp aregât tâwât mendât arekŋe hânân arim sot waiŋ are orem me.” dâep. ¹⁹Hain dâmbô aŋelo arekŋe tâwât mem arim orem waiŋ koaŋe hârem meyegep. Meyekmâ waiŋ tâli tâligât kondo humo Anutuŋât kuk miawakbiapgât ain panyekto geyi. ²⁰Ain gembâ kukgât kepia betgen ain

waiŋ tâli tâligât kondo humo aregât kâlegen tâlimbiâ kondo kâlegenba hep humo gem yiep. Gem yiep amâ bâtgum miawakmâ âmâ bau luâk soko bâtyeŋe titiwutŋe hainare agep. Dâ kâlepŋaet dopŋe âmâ 300 kilomita hainare agep.

Luâk âmbâleŋe kep membiâ yegep.

15 ¹Akto kulem siâ miawakto ektere dâtŋe agep. Amâ hin. Aŋelo 7 arekŋe siâ siâ bâleŋe 7 meyi. Akto bâleŋe are amâ bo akbiawân ain Anutugât kambiam bâle amâ bo akbiap.

²Akto ain âmâ nâŋe hin egân. Haru humo hinare duŋgu akto kâlâp mendugum kinmâ haru humo hinare akto egân. Akto luâk âmbâleŋe wârakmâ soŋgo metŋe akto otneŋe akto kotŋe hainâk ewangiyegi arekŋe Anutuŋe bâtâ yeŋgimbo mem haru duŋgu hinâk aregât ginŋân kili.

³⁻⁴Akto Mose Anutugât hoŋ bawa yâkgât kep meyi akto Lamagât kep meyi. Kep amâ hin, “O Anutu Humonenŋe, gâ kârikŋe hârok tatŋiŋdâp. Akto âi agatŋe akto ekmâ huliliŋe olop memenâ ektenŋe dâtŋe akmap. Akto agak meme ârândâŋâk memmat. Akto luâk âmbâle yeŋgât Humoyeŋe akmâ manmâ gaen akto hainâk akmâ manmâ âgâwiat. Aregât niŋande gekmâ âmâ bo hamep akbiap? Dâ niŋande kotge bo makmâ egâlianŋbiap? Akto gâ konok âlepŋe akmat aregât kotge mem agatne. Akto gâŋe luâk âmbâle den âiân katyegen are luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai arekŋe ekmâ gâŋgâlân togom kotge mem agatbiâ ârândâŋ akbiap.” dâyi.

Aŋeloŋe 7 arekŋe kundat siâ siâ 7 mem kâimbiâ yegep.

⁵Hain dâmbiâ dewunne pandere hin miawakto egân. Sumbe kat kat emet are mâron emet kâlegen himbimân talep aregât hânŋi lewulakmâ kindo ⁶arewa aŋelo 7 kundat bâleŋe siâ siâ mem kili are sopali. Aŋelo are amâ sâŋgum pagaleŋe lalagi. Akto himbân diŋenyenŋân tâkŋe goli. Akto bâleŋe 7 meyi are amâ kundat keiŋe bum bum miawakmap dop hainare. ⁷Akto soŋgo humomo imbât manmanŋe areyeŋgâlân gâtŋe konokŋe aŋelo 7 goli kondo 7 konok konok yeŋgiep. Akto kondo are amâ Anutuŋe manmâ âgâm manbiap yâkgât kuk akmâ peimai aregât kâlegen pikmâ yemap. ⁸Akto Anutugât pagaleŋe humo aregât akto kârikŋaet dâwok âgâambo dâp gisap kombo siâŋe sumbe kat kat emetŋân âgâwipgât dopŋe bo. Hain akto Aŋelo 7 arekŋe kondo siâ siâ bâleŋe kâimbiâ miawakmâ metembiân âmâ âlepŋe âgâwaigât dopŋe miawakbiap.

Aŋelo 7 arekŋe Anutugât kuk are lokom kâimbiâ gembo egep.

16 ¹Akto sumbe kat kat emetŋânba den kârikŋe humo siâ gembo nânŋân. Amâ aŋelo 7 areyeŋgât kârikŋeâk yeŋgonmâ magep,

“Ye arim kondo 7 are kâmbiâ Anutugât kuk akto heŋgân hânân miawakberâp.” dâep.

²Hain dâmbô aŋelo ulik gulik arekŋe arim kondoŋe are hânân kâimbo kâlegen Anutugât kuk arekŋe giep. Gembo diwi kârikŋe keiŋe hârok hârok arekŋe luâk âmbâle soŋgo metŋe yâkgât tiripŋe hâkyeŋân miawagep akto ikiŋe otneŋe kotyeŋe mem agatmai areyengât hâkyeŋân miawagep.

³Akto aŋelo lâuwâŋe arekŋe amâ kondoŋe are haruân kâiep. Akto haru arekŋe purik âgâm gilâmâk hârok miawakmâ pungum âgâm luâk momoŋe yeŋgât gilâm hainare agep. Akto haruân siâ siâ tali are hârok mom meteyi.

⁴Dâ aŋelo âlâwuŋe arekŋe amâ tu humoân kondoŋe kâiep. Kâimbo tu dewunŋangen kâiep. Akto tu are hârokŋe purik âgâm gilâm agep. ⁵⁻⁶Hain akto tugât aŋelo arekŋe Anutu hin maganep, “Luâk âmbâle bikŋande gâŋgât kâmotlupge akto propetelupge bikŋe yeŋgumbiâ gilâmyeŋe gembo moyi. Aregât gâŋe gilâm siâ luâk bâleŋe ire yeŋgimenâ nemiâ ârândân aktâp. Aregât gâ ulikŋân tatmâ gaen akto manmâ âgâwiat gâ âlepŋe den âige bundâk âlepŋe miawakbiap. Den âige bundâk miawakto luâk âmbâle potatyekmâ den âiân katyekmenâ ârândân akbiap.” dâep. ⁷Dâm metembo amâ ainâk sumbe kat kat welamŋe arekŋe Anutu hin kondo nânŋân, “Bundâk Anutu Humogât kârikŋe hârok tatŋiŋdâp luâk den âiân katyekmat are bundâk akto ârândânâk hârok.” dâep.

⁸Dâ aŋelo imbâtŋe arekŋe amâ kondoŋe dewutân kâiep. Kâimbo Anutuŋe dewutâ hepundo kâlâpŋe luâk âmbâle kâungoyeŋep.

⁹Dewutâgât kâlâp humo are utunŋe dondâ arekŋe luâk âmbâle are dondâ om kâungoyeŋep kârikŋe humo talaŋdâp siâ siâ bâleŋe mem agatbiapgât Anutugât kotŋe are mem bâliyi. Dâ han biwi bo purik katmâ kotŋe bo makmâ egâliani.

¹⁰Dâ aŋelo 5 yeŋe arekŋe amâ soŋgo metŋe yâkgât humo tat talân kondoŋe are kâiep. Kâimbo hândâk humo soŋgo metŋe yâkgât luâk âmbâle kâmot humo tatmai areyengâlân hândâk humo dâgâep. Hândâk humo dâgâmbô yâk hâk hilâlâm humo meyi hain akmâ elewetyeŋe neyi. ¹¹Yâk diwigât hâk hilâlâmyeŋe are nânŋâyi aregât Anutu himbimân gâtŋe aregât sait den makmâ den bâleŋe magani. Dâ yâk han biwi bo purik katmâ bâleŋe agi aregât hain akmâ bâleŋeyeŋe bo makmâ miawakmâ amâ mem hami bo pali.

¹²Akto aŋelo 6 yeŋe arekŋe kondo are tu humo kotŋe Euparat ain kâiep. Kâimbo tu are hârok bo agep. Amâ luâk kembu dewutâ gaganŋangenba togowai areyengât dâp heŋgemgo yeŋgiep.

¹³Akto nâ ain ekmâ kinmâ sinduk baniara metŋe sâkok tiripŋe hinare âlâwu yegân. Pugaiya launânba akto soŋgo metŋaet launânba akto

propete hianjiŋe yâkgât launânba gambiâ yegân. Akto Pugaiya aregât launânba sinduk baniara bâleŋe siâ sâkok hinare sopando egân. Akto siâ âmâ sonjo kâit launânba sopando egân. Dâ siâ âmâ Propete hianji luâk yâkgât launânba sopando egân. ¹⁴Sinduk baniara bâleŋe sâkok hinare âlâwuŋe amâ bâleŋe dondâ arekŋe kulem keiŋe hârok hârok memai. Arekŋe âmâ hângât luâk kembu are yeŋgâlân hârok arimai, amâ kuk akjetgât mendugu yekberâm arimai. Amâ Anutugât kârikŋe hârok talaŋdâp aregât sopŋân kuk humo miawakbiapgât kembu hârok areyeŋgâlân arim menduguyekberâm ariwai. ¹⁵Akto sop aregât Yesuŋe hin dâep, “Nâmâ hâmbâi yeŋgâlân luâk kâmburâŋe togomai dop hainâk yoŋâk togowian. Haingât luâk âmbâle bikŋe bo yembai akto himbânyeŋe latmâk yembiâ dowâk togore mulân bo ariwai. Akto luâk âmbâle yekmâ aŋunyeŋaet bo akbai. Aregât biwiyeye damunŋe akbei. Hain akmâ luâk âmâ okot âlep humo akmâ heroŋe akbai.” dâep. ¹⁶Akto sinduk baniara bâleŋe âlâwu arekŋe kembu luâk dondâ are iregen menduguyegi. Dâ kepia aregât kotŋe amâ Hebraio yeŋgât denân âmâ Hemageroŋ.

¹⁷Dâ Aŋelo 7 yeŋe arekŋe âmâ kondoye are lapaŋânba kâiep. Kâimbo sumbe kat kat aregât emetŋe kâlegen Anutugât tat tat arewa kot kârikŋeâk kolep. Kot arekŋe gam hâkŋâŋen giep arekŋe hin magep, “Bâin, emelâk bo aktâp.” dâep. ¹⁸Dâambo hamandat pagaleŋe iŋgon belek belek erâmbo mun humo miawagep. Mun humo miawakto hamandat hogoagep akto wâriŋ humo miep. Wâriŋ hinare amâ luâk manmâ gayi ainbak siâ bo miawagep. ¹⁹Wâriŋ mendo kepia humo Babiloŋ are bâleŋe humo miep aregât Anutuŋe kuk heŋgân bâleŋe nâŋgâm Babiloŋ nâŋgâ aŋdo hogoakmâ hewum âlâwu agep. Kepiaŋe kepiaŋe hânŋe hogoakmâ gulip agi. ²⁰Akto haru tânâmŋân gimbâŋe tali are hârok purik kali. Akto gimbâŋe hârok hogoakmâ bo agi. ²¹Akto tânâk kârikŋe bâleŋe humo giep. Tânâk kârikŋe humo aregât koaŋe kât humo hinare arekŋe gem luâk âmbâle yeŋgum meteyegep. Himbimânba gembo luâk âmbâle hâk hilâlâm bâleŋe nâŋgâm aregât Anutugât den bâleŋe magaŋi.

Âmbâle bâleŋe dondâ mem dâp gulip malep are egep.

17 ¹Akto aŋelo 7 kondo 7 meyi are yeŋgâlân gâtŋe siâŋe hin dâm makniŋep, “Gawot. Gamenâ hin hekat giŋbe. Âmbâle bâleŋe meme dâp gulip malep are tu humo kakŋân tatâp. Akto hinŋe âmbâle ire Anutuŋe den âiân kato dosaŋe miawakto hâk hilâlâm humo miawak aŋberâm aktâp are hekatgiŋdere ek. ²Amâ hingât. Hângât luâk kembu humo irekŋe âmbâle ire olop bâleŋe sop dondâ akmâ gayi. Hain agi aregât luâk âmbâle hânân mali arekai hainâk bâleŋe sop dondâ agi. Hain akbiâ bâleŋeyeŋe arekŋe mem biwiyeye gulip ketugumbo sinduk agi. Aregât gamenâ hekat giŋdere ek.” dâep. ³Akto Aŋelo are hekatniŋep arekŋe menekto Anutugât Heak âlepŋande kautnân mendo biwine purik

kato hân pumângen ain miawagân. Ain kinmâ hin egân. Âmbâle siâ songo metje gilâm siâ kakŋân talep. Songo metje are amâ kautje 7 akto sâliŋe 10. Akto hâkŋân den bâleŋe Anutugât kotje mem ge katmap den are yiep. ⁴Akto âmbâle are amâ sâŋgum gâwu akto gilâm hutbit luguagep. Akto wan me wan humo goli akto kât puliŋe humo akto donet luguagep. Akto bânŋân amâ tu hâpuŋe goliŋe ketugu ketuguŋe miep. Hâpu ain amâ kâmbu konda bâleŋe arekŋe ain pikmâ yiep. ⁵Akto âmbâle aregât metenân ikiye kotje talep kot are amâ mem heambugi. Dâ kotŋeâk amâ hin, “Babilonŋ kepia humo aregât hân ârândân egâlijan bâleŋe aregât memenŋe akto dâp gulip akto agak meme bâleŋe. Akto lâpio kotje mem agat agat gât amboŋe.” den are metenân hain talep. ⁶Akto âmbâle irekŋe emelâk Anutugât luâk âmbâle hârok Yesugât pat makmâ miawakmâ amâ bo heambugi are yengumbiâ moyi. Akto âmbâle are gilâmyeŋe nem sinduk dondâ agep. Hain akto ekmâ sân sân mem hamewakmâ nânŋâ nânŋâne undup nânŋâm amâ dâtne igim kilân.

⁷Hain akmâ kindere aŋelo arekŋe hin makniŋep, “Wangât dâtge igim kindât? Âmbâle iregât akto songo metje iregât kautje 7 akto sâliŋe 10 akto songo metje sokoân tatmap areyetgât keiyetŋe makgiŋbe. ⁸Songo metje ektât aregât keiŋe hin. Hângeiŋe amâ tatmâ manmâ gaep. Dâ hinŋe amâ bo tatâp. Dâ hâmbâi amâ hân dâpŋe timopŋe bo are hepunmâ gawiap. Gam tatmâ manmâ amâ kâlâwân ariwiap. Akto luâk âmbâle kotyeŋe hân miawagewânbak manman âlepŋe aregât kulem esenŋân bo talep arekŋe songo metje ekmâ hin dâwai, “Woe, ire amâ ulikŋân malep. Hinŋe bo mandâp. Dâ hâmbâi lâuwâŋe miawakbiap.” hain dâm nânŋâ nânŋâ undup nânŋâm dâtyeŋe bâtyeŋân igim kinbai. ⁹Akto luâk âmbâle bikŋe nânŋâ nânŋâyeŋe âlepŋe arekŋe amâ siâ siâ iregât nânŋâm heŋgemgowai. Kautje 7 amâ gimbâŋe 7 akto âmbâle aregât dopŋe amâ kepia gimbâŋe 7 aregât hutŋân talep are. Akto areâk bo. ¹⁰Kautje 7 areyengât dop amâ luâk kembu 7. Akto kembu 5 moyi. Akto siâ hinŋe damunyeŋe aktâp. Dâ bânŋe amâ hâmbâi miawakbiap. Miawakmâ sop bâlensiâ damunyeŋe akmâ bo akbiap. ¹¹Akto songo metje ire ulikŋân talep keiŋe hin. Uŋak amâ bo tatâp. Dâ hâmbâi kembu 7 are miawakmâ metemiâ amâ 8 arekŋe hainâk miawakbiap. Hainâk miawakmâ luâk kembu sop getek manmâ kâlâwân ariwiap. Keiŋe hain. ¹²Akto sâliŋe 10 ektât are amâ luâk kembu 10 boâk miawaktâi yâk yengât dop. Dâ songo metje are olop kârikŋe membai. Amâ hinŋe Anutuŋe boâk makto mendâi. Gârâmâ makbiap amâ mem damunyeŋe akmâ sop tâlâwâk manmâ bo akbai. ¹³Akto luâk kembu are nânŋâ nânŋâyeŋe akto hanyeŋe konok manbai. Akto kârikŋeŋe songo metje waŋbai. ¹⁴Kârikŋeŋe waŋmâ Lama olop aguwêrâm akbai. Aguwêrâm akbiâ Lama arekŋe kârikŋe akmâ ewangiyekbiap. Akto Lama arekŋe humomo yengât humoyeŋe akto kotdâ hârok yengât kotdâyeŋe akmap aregât kârikŋe

akmâ gasalupnje ewangiyekbiap. Akto luâk âmbâle Lama olop manbai âmâ hin. Anutuŋe ukenjaet akmâ potatyekmâ weŋgonmâ oloŋyekto Anutugât den pat bo hepunmai.”

¹⁵ Akto aŋelo arekŋe den dewatim hin dâm makniŋep, “Âmbâle kondarâ arekŋe tu humo are kakŋân tatâp. Tu are amâ luâk âmbâle kâmotŋe kâmotŋe akto denŋe denŋe hânŋe hânŋe manmai dop hainâk aktâp. ¹⁶ Gâ sâlŋe 10 ektât are âmâ luâk kembu siâ soŋgo metŋe olop âmbâle kondarâ aregât gasa akbai. Akto âmbâle aregât kina tâkŋe mem hârembiâ bâlâk kindo sunumŋe hârok nembai. Akto kâlâwân ombai. ¹⁷ Akto Anutuŋe ikiŋe nâŋgâ nâŋgâŋe biwiyenân katmâ totokombo han biwiyenŋe konok akmâ kârikŋeyenŋe soŋgo metŋe waŋmâ âmbâle are bâleŋe agaŋbai. Hain agaŋmâ manmâ âgâmbiâ âgâmbiâ sop Anutuŋe siâ siâ akbiapgât sop ulikŋân magep are bânŋe miawakto bo akbai. ¹⁸ Akto âmbâle kondarâ are âmâ kepia humogât dop kepia humo hânŋât kembu are hârok weŋgât kautyeŋe tatâp.

Babilonj itij gulam agep.

18 ¹ Akto aregât hamiŋân aŋelo siâ himbim hepunmâ gembo egân. Are kârikŋe humo talaŋep. Akto pagaleŋe humo arekŋe hân ire kulemgombo hânân pagaleŋe humo miawagep. Pagaleŋande hân ire katipkom yendo egân. ² Yâk kârikŋeâk konmâ hin dâep, “Kepia kotŋe Babilonj humo are emelâk hilip agum meteâp. Uŋak âmâ sinduk baniara bâleŋe ain manmai akto niambi kotŋe hârok akto lâut bâleŋe maleŋe are hârok ain tatmai. ³ Amâ hingât. Kom metiepgât. Akto luâk âmbâle kâmot hârok yâk emelâk yâk olop bâleŋe akbiâ bâleŋe arekŋe biwiyenŋe mem oloŋdo gulip milip mali. Akto hânŋât kembu yâk gai hainâk emelâk yâk âmbâle are olop bâleŋe agi. Akto hânŋât luâk âmbâle yâk gai hânŋât bâleŋe aregât âi mem puli dondâ memai aregât kautyeŋe gulip akto kagawu akbai.” dâep.

⁴ Akto himbimân kot humo siâ kondo hin nâŋgân, “Nâŋgât luâk âmbâle ye hârok kepia bâleŋe are hepunmâ gam hâkŋânŋen manŋet. Ageine bâleŋe arekŋe howaiyekto bâleŋe akmâ âmâ kundat bum bum humo membâi. ⁵ Kepia iregât ambolupŋande bâleŋe humo akmai yâk weŋgât bâleŋande kakŋân kakŋân âgâm himbim ewangiâp dop hainâk manmai aregât Anutuŋe bâleŋe iregât gewâkŋe nâŋgâp aregât hâuŋe yu weŋgiâp. ⁶ Anutuŋe âmbâle iregât agak meme âmbâi konda akmap aregât den âiân katmâ hâuŋe bâleŋe waŋbiap. Âmbâle are emelâk agak meme bâleŋe mendugumbo unduwâk miawaktâp aregât hainâk kuk kârikŋe yâkgât are mendugum waŋbiâ neâk. ⁷ Akto âmbâle irekŋe emelâk ikiŋe kotŋe mem agalep. Akto âgâ âgâŋe keiŋe hârok aktâp haingât hâk hilâlâm dondâ agaŋŋet. Âgâ âgâŋe aregât dopŋânâk agaŋŋet. Akto hain akbiâ âmâ inde dondâ indewiâp. Dâ kambiamŋân hinŋe amâ hin nâŋgâmap, “Woe, nâ

kârikneâk mandân. Akto luâk âmbâle damunyeŋe akman. Akto âmbâle kambut hainare mandân aregât umatŋande nâŋgâlân togowiap aregât dopŋe bo. Akto nâ inde dondâ bo indewian.” dâmap. ⁸Hain dâmap aregât siâ siâ bâleŋe keiŋe hârok are yâkgâlân togowiap. Amâ hilâm konok kâlegen kundat dondâ mem miawakbai aregât indewiap. Akto mop humo miawakbiap. Akto kâlâpŋe ombiap Humo Anutuŋe hâuŋe humo potatmâ yeŋgim umatŋe kutigit yeŋguwiap aregât umatŋe dondâ yeŋgiwiap.

**Hângât kembu arekŋe Babiloŋ ondo dâwok gambo
ekmâ indem kamboŋbiâ biwiyeŋe bâliap.**

⁹Akto hângât kembu are ulik gulik agak meme bâleŋe Babiloŋ olop agi. Akto yâk olop âgâ âgâŋe keiŋe hârok agi. Haingât hângât kembu arekai ekbiâ kepia aregât dâwok gambo kâlâpŋe ombiap. Hain akto yâk âmâ indem kamboŋbiâ biwiyeŋe bâliwiap. ¹⁰Hain akmâ hâuŋe hâk hilâlâm bâleŋe nâŋgâwiap aregât hamep humo akbai aregât Babiloŋ ginŋân bo tatbai. Amâ akŋâŋen kinmâ hin dâwai, “Ye, Babiloŋ kepia amboŋe gâ kepia kârikŋe ain malen. Dâ sop konok kâlegen bâleŋeŋe aregât hâuŋe hâk hilâlâmŋe are emelâk gâŋgâlân togoâp.” dâwai. ¹¹Akto aŋgim nene amboŋe Babiloŋ âgâm âi mem gem gem akmai arekŋe âi nenŋe bo aktâp dâm nâŋgâm aregât indewai. ¹²Sikum are amâ hin aganŋi goanŋi agi. Goli akto siliwa donet puli humo kât âlepŋe aregât kulemŋe âlepŋe dondâ akto sâŋgum gilâm gâwu keiŋe hârok hârok akto sâŋgum bawalap akto sâŋgum gilâm akto lâwin kotŋe hârok higenŋe ukenŋe akto bau sâliŋande hâwi hâwiŋe kotŋe siâ siâ hârok amâ lâwin puliŋe humomoŋe ketugumini. Akto siâ siâ mâŋgimini ain akto kapaŋe kât kulem melem ketuguyi. ¹³Akto himi lâwin hâkŋe akto kârik metâ akto pâwu tuŋe higenŋe akto kau higenŋe akto kelu keiŋe keiŋe higenŋe âlepŋe akto kau higenŋe âlepŋe akto keiŋe keiŋe are higenŋe âlepŋe akto waiŋ akto kelu kau akto bulimakao kâmŋe akto nâniŋ akto bau luâk soko akto hân waŋga bau luâk soko hikombiâ bau luâk soko arekŋe oloŋmiŋep akto âi luâk puligoyekmini are hârokŋe hin dâwai, ¹⁴“Woe, wan me wan egâliŋminen are hârok hepun gekmâ ariâp. Akto luâklupŋande wan me wan egâliŋmai are hârok bo agep. Akto lâuwâŋe bo miawakbiap.” ¹⁵Akto sikum amboŋe akto aŋgim nene amboŋe luâkŋe hâkgât âi ain manmâ puli dondâ meyi arekŋe, kâlâp arekŋe ondo hamewakmâ kâlêwâŋen kinmâ indem tâgâiak akmâ kinbai. ¹⁶Hain kinmâ hin dâwai, “Wâuk, wâuk. Kepia ire bâliâp aregât kambiamnenŋe bâliâp. Ulikŋân sâŋgum âlep âlep gâwu akto gilâm luguakminen. Akto hâkŋe âlepŋe agâkgât goli akto kât âlep âlepŋe akto donet akto delem puliŋe humo are itik matik lugu akminen. ¹⁷Dâ hinŋe amâ sop getek kâlegen puli me keiŋe hârok are ŋârâŋ bâliâp.” dâwai. Akto waŋga amboŋe akto luâkŋe waŋga puligom kepia siâŋen âigât ariyi akto haruân hâkgât âi memini

are hârok Babilongât kâlepñângen kinbai. ¹⁸Hain kinbiâ Babilonj oep aregât dâwok âgâambo ekmâ konmâ hin dâwai, “Woe, kepia ire kepia siâ siâ hârok ewangiyekminep ina, wâuk hinñe âmâ bo aktâp.” dâwai. ¹⁹Hain dâm kinmâ biwiyenje bâliwiap aregât nukum kendâm kautyenñan panakbai. Panakmâ indem indem kambiamyenje umatñe akto hin dâwai, “Wâuk, kepia humo indâre sop getek kâlegen njarñ baliâp. Akto wanja ambolupñe yenje ain arim âi mendenje sikum dondâ miawak yenñiep. Dâ hinñe amâ baliâp aregât umburuk aktâi. ²⁰Dâ himbim are akto ye Anutugât luâk âmbâle akto Aposolo akto propete ye hinñe okot âlep humo nângâwei. Anutugât kepia iregât ambolupñande ye bâleñe agi aregât hâuñe yenñimbo umatñân mandâi aregât nângâm okot âlep humo nângâwei.” dâwai.” dâep.

Añelo siâ kârikñe arekñe Babilonj pum akbiapgât makmâ hâriep.

²¹Hain dâambo añelo siâ kârikñe arekñe kât humo siâ mem agatmâ inñon haruân pando gembo hin magep, “Nâ yu kât pandere geâp dop hainâk Anutuñe kepia humo Babilonj ire âmâ mem kârikñeâk hâkokom pando inñon gembo lâuwânje bo miawakbiap. ²²Ulikñân luâk uruwaku waitmini a hainâk Babilonj kâlegen bo waitbai. Akto lâmun me bêtâ me wan me wan lâuwânje munje bo nângâwai. Akto luâkñe nângâ nângâyene âgâambo âi keñe keñe hârok akmini arekñe amâ hain bo akbai. Akto lâuwânje bo miawakbiâ ekbai. Akto âi membiâ mun miawakminep are bâlâk hâlik nâñ nâñ dâm yembiap. Akto lâuwânje bo miawakto nângâwai. ²³Akto ulikñân kemdâ pagalenñe âmâ dâpyene mem pagaleñe akminep are bo akbiap. Akto lâuwânje bo miawakto ekbai. Dâ Babilongât ambolupñande âmbenlupyenje meyegi âmâ herone marone aregât munje humo akmini mun are bo akbiap. Lâuwânje bo miawakbiap. Akto ulikñân Babilongâtñe luâk hâkgât âi meyi arekñe hângât luâk âmbâle tali. Hain tatmâ târâ sait keñe keñe membiâ luâk âmbâle dondânje are ekmâ nângâ nângâyene gulip akto denyenje hiangi are bunje dâm nângâm hilip koyi. ²⁴Aregât ambolupñande propetelupñe akto luâk âmbâle Anutuñe yekto huragumap are akto hânñe hânñe mali are yenñumbiâ moyi aregât hâuñe miawakbiap.” dâep.

Yohaneñe himbimân herone humo akbiâ yegep.

19 ¹Akto aregât hamiñân mun siâ hin nângân. Kot humo dondâ konmâ himbimân luâk âmbâle humo tatmai arekñe hin dâyi, “Anutunenñe heñgemgo heñgemgo amboñe, pagaleñe akto kârikñe talañdâp aregât kotñe nângâenñe humo agâk. ²Akto âmbâle kondarâ irekñe agak meme bâleñe mem luâk âmbâle hânân manmai are hainâk akñet dâm hâwât yegep. Aregât hâuñe Anutuñe wanjo gulip agep. Haingât Anutugât kotñe mem agatne. Akto âmbâle ire Anutugât kâmot

bikŋe hilip yeŋgumbo mom meteyi aregât Anutuŋe agak meme bâleŋe are kutigit aŋep. Aregât kotŋe mem agatne.” dâyi. ³Hain dâm kinmâ lâuwâŋe hin dâyi, “Kepia are ondo dâwokŋe yem manmâ âgâwiap aregât Anutugât kotŋe mem agatne.” dâyi.

⁴Akto luâk kembu 24 akto soŋgo humomo imbât manmanŋe arekŋe kâŋgom Anutu ulilaŋi yâk kembu tat talân talep yâkgât makmâ hin dâyi, “A bundâk. Âlepŋe dondâ nen Anutugât kotŋe mem agatbaen.” dâyi.

⁵Anutuŋe Humo tat talânba kot siâ hin kondo gembo nâŋgân, “Ye amâ Anutugât hoŋ bawalupŋe yeŋe amâ Anutunenŋaet hamep akmai ye luâk gegeŋe akto âgâ âgâŋe ye hârok Anutugât kotŋe mem agatŋet.” dâep.

⁶Akto ainâk nâ mun siâ hin nâŋgân. Den hinare luâk âmbâle dondâ mendugum tatmai hainare me tu dondâŋe mun humo akmap hainare me hamandat hogoakmap dop hainagâk konmâ hin dâyi, “Nen Anutugât kotŋe mem agatne. Humonenŋe Anutu arekŋe kârikŋe akmâ hârok damun nenŋe akmap. ⁷Aregât okot âlep akmâ ukenŋe humo dondâ akne. Akto makmâ egâliŋaŋ agaŋne. Amâ Lamaŋe âmbenŋe dâtâŋe membiapgât sop aktâp sâŋgum kau âlepŋe bata butu luguaktâp. ⁸Anutuŋe sâŋgum kau egâliŋaŋ olop waŋep amâ Anutugât kâmot agak memeyeŋe membiâ Anutuŋe ekto ârândâŋ akmap.” Arekŋe hâk pekeyeŋe aktâp.

⁹Akto aŋeloŋe arekŋe hin dâm makniŋep, “Gâ den ire kulengo. Lama ikiŋe âmbâi dâtâŋe membiapgât sop tâlâguâp. Akto Anutuŋe heroŋe akŋet dâm luâk âmbâle yeŋgonlep are Lama olop heroŋe akbai aregât okot âlep nâŋgâwai.” dâep. Benŋe den dewatim hin makniŋep, “Den imâ Anutugât den laŋe bunŋe.” dâep. ¹⁰Hain dâm makniŋdo nâ kâŋgom kotŋe mem agatberâm agân. Hain akberâre hin dâm makniŋep, “Woe, hepun. Nâmâ gâ akto galalupge Yesugât kot hamep bâlâk makmâ miawakmai ye olop dop konok akmâ Anutu hoŋ bawa agaŋmaen. Aregât Anutu ikiŋeâk mepaiŋe mem ulilaŋ. Yesugât kot hamep bâlâk makmâ miawakbai amâ propeteyengât kârikŋe hainâk.” dâep.

Yohaneŋe Yesugât tembe lokolupŋe yegep.

¹¹Nâŋe himbim dâpŋe pâroŋ âgâambo egân. Akto bau luâk soko kau kau siâ tato egân. Luâkŋe kakŋân talep aregât kotŋe hin, “Luâk siâŋe âiŋe heŋgemgom damunŋe akmap. Akto luâkŋe agak meme bundâk akmap. Gârâmâ yâkŋe luâk âmbâle den âiân katyekmâ potat yekmap. Akto yâkŋe kuk keiŋe katmap. Âlepŋe yâkŋe amâ agak meme âlepŋeâk watmâ are akmap.” kotŋe amâ hain. ¹²Dewunŋe amâ kâlâp ululunŋe hainare. Akto yâk amâ kembu yeŋgât irimut kautŋân dondâ tatbiâ yegân. Akto kakŋân kulem siâ talep amâ kotŋe yâkŋe konok amâ kot aregât keiŋe nâŋgâmap. Dâ luâk siânba amâ bo nâŋgâmai. ¹³Sâŋgum kâlep kâlep arekŋe gilâmân puliep. Akto yâkgât kotŋe hin konmai, Anutugât den dâm konmai. ¹⁴Akto himbimgât tembe loko arekŋe bau luâk

sokolupyene are yengât kakyeñân tali amâ kau kauâk hârok. Hain tatmâ sângum kau kau dondâ lalakmâ bau luâk sokoyene kau kau areyengât kakyeñân tatmâ damuneyene are watmâ ariyi. ¹⁵Akto damuneyene luâk aregât kotne Anutugât den are bau luâk soko kakñân tato tâwât metne lauñân talep. Akto tâwât arekne âmâ luâk âmbâle kâmot hârok yenguwia. Akto luâk arekne luâk âmbâle hârok huwan kârikne akmâ damuneyene akbiap. Akto Anutu humo dondâ arekne kuk akyengiwan dâm wainj tâli tâligât kondo hinare ketuguep. ¹⁶Akto yâkgât sângumân akto keiñân kot amâ hin tatâp, “Kembu hârok yâk yengât Kembu. Akto kotdâ hârogâk yengât Luâk Kotdâ.”

Yesune gasalupne yengum metembo egep.

¹⁷Akto aņelo siâ dewutâ dewunñân kindo egân. Arekne lâut hârokne pâp pâp katmâ dâpñân arimai are hin yengonlep, “Ye hârok togo mendugunet. Anutune sop humo kalep aregât okot âlep sot humo omberâp aregât gejet. ¹⁸Gem luâk kembu hârok hânân manmai areyengât sunumeyene nejet. Akto kembu yengât tembe lokolupyene are yengât sunumeyene akto luâk kârikne areyengât akto bau luâk soko areyengât sunumeyene akto luâk âmbâle hârok âgâ âgâne gegene kotdâ me hoj bawa are hârok yengât sunumeyene nejet.” dâm makyengiep. ¹⁹Akto soņgo metne akto hângât luâk kembu akto bugâ luâklupyene olop yâk emelâk menduguyi. Arekne âmâ luâk bau luâk sokoân talep kotne Anutugât den are akto yâk yengât bugâ luâk olop aguerâm agi. ²⁰Dâ amâ soņgo metne akto Propete hianji are kala busiân katyelegep. Propete arekne ulikñân kulem keiņe hârok dondâ soņgo metne yâkgât kârikñân miep. Hain akmâ luâk âmbâle bikne soņgo metnaet kot kulem mem mali akto otneņe pâwut ligianji are han gulip akyengiep. Aregât luâk kembu akto bugâ luâk olop arekne soņgo metne akto Propete hianji lâuwâ are golâk meyekmâ pan yelekbiâ lâm humo ain kâlâp humo om pan pan dâm yemap ain geyiat. ²¹Akto luâk bau luâk soko kakñân talep arekne lauñânba tâwât kâlep kâlep ge kilep arekne luâk bikne yengumbo moyi. Akto lâut hârokne luâk aregât hâk sunumeyene nemiâ tepyene pigep.

Niambi kala busi emetñân katbiâ egep.

20 ¹Akto ainâk aņelo siâne himbim hepunmâ gembo egân. Aņelo arekne bânñân âmâ lâm timopne bo aregât hânji tâkne akto tâk kârikne meyelegep. ²Akto yâkne niambi pugaiya hinare hângeiņe gâtne are kotne Hâk tun Amboņe are mem tâk kârikñande hikom bigeim hombaņ 1,000 tâk are olop yeâkgât magep. ³Makmâ âmâ lâm timopne bo ain hâkokombo giep. Gembo luâk âmbâle heyengiwopegât lâm dâpne hombaņ 1,000 gât mem tigimbo sop are bo akto âmâ âlepne lâmânba gam sop tâlâwâk heyengim manbiap.

⁴ Akto kembu tat tat bikņân tatbiâ yegân. Akto Anutuņe âi makmâ hâreyengimbo memai luâk arekņe tat tat ain âgâ tatbiâ yegân. Akto aregât hamiņân luâk âmbâle otneyeņe dondâ momoņânba agatbiâ yegân. Yâkņe ulikņân hânân maliân Anutugât den paņjâk mem mali. Akto Yesugât kot patņe makmâ miawakmâ âmâ bo heambugi. Akto soņgo metņe akto ikinje otneņe yetgât kotyetņe bo mem agali. Akto enemyeņân me bâtyeņân soņgo metņe aregât tirip bo talep. Aregât gasalupyenjande hanyeņe hârem panbiâ moyi. Akto areyeņgât otneyeņe momoņânba agatmâ Kristo olop luâk kembu tatmâ âgâmbiâ hombaņ dopņe 1,000 akbiap. ⁵ Hain akto âmâ luâk âmbâle ulik gulik sumânba agatbai. ⁶ Luâk âmbâle sop ire ulik gulik agatbai yâkņe âmâ okot âlep akmâ hâlik hâlik tatbai. Akto momo dâp lâuwâņe arekņe luâk âmbâle ire lâuwâņe damunyeņe bo akbiap. Bo. Yâk âmâ Anutugât akto Kristogât Sumbe kat kat luâk akbai. Akto Kristo olop hombaņ 1,000 luâk kembu tatbai.

Niambiņe lâuwâņe agatmâ luâk mem bâliyekbiap.

⁷ Akto hombaņ 1,000 bo akto âmâ bâin siâņe lâm timopņe bo aregât gisapņe mem kato âmâ Hâk Tun Amboņe gam manbiap. ⁸ Gam manmâ luâk âmbâle hânņe ginņe ginņe manmai are heyeņgiwiapgât arim manbiap. Hain akmâ hân kotņe Gogo akto hân siâ kotņe Magago areyetgât ambolupyeneņe âmâ Anutugât gasaņe akmâ manmai are mem miawak yekmâ kukgât bugâgât huņgun yeņgiwiap. Akto Anutugât gasa areyeņgât oyaņyeņe amâ haru ginņân nupi ekmaen dop hainare. ⁹ Akto arekņe Anutugât kâmot bo akņetgât hân hârok manmâ togowai. Togom togom bâin Anutugât luâk âmbâle akto kepia Anutuņe egâlianmap are ândeaņbai. Hain ândeaņbiâ Anutuņe makto kâlâp bâleņe himbimânba gem gasa are om mete yekbiap. ¹⁰ Om mete yekto Hiangi Amboņe han gulip akyeņgim malep aregât kâlâp bâtgumņe om yemap ain panmâ hâkokombiâ giep. Amâ soņgo metņe akto propete hiangimņe ain manmandat ain hâkokoyekbiâ gem olop manmâ âgâwai. Manmâ hândâk hilâm hâk hilâlâm nâņgâm manmâ âgâwai.

Luâk âmbâle momoņe hârok momoņânba agatmâ kinbiâ yegep.

¹¹ Akto nâ Yohane kembu tat tat kau kau humo siâ miawakto egân. Akto tat tat ain siâņe âgâ talep yâkņe ain tato hân himbim yâkgât hamep akmâ potalakmâ lâuwâ lâuwâ agiat. Hain akmâ gewâkyetņe lâuwâņe bo miawakbiap. ¹² Ain luâk âmbâle moyi are hârok âgâ âgâņe me gegeņe hârok momoņânba agatmâ tat tat enemņân kinbiâ yegân. Akto tat talân talep arekņe kulem esenņe siâ siâ melalakoyegep. Akto manman kârikņet kulem esenņe arekai melalakoep. Akto luâk âmbâle momoņe hârok hânân mali sop ain wan me wan meyi aregât kulem esenņe ain kulemgombo talep. Aregât tat tat kau kau ain talepņe kulem esenņe are

oyanmâ luâk âmbâle hârok den âiân katyegep. ¹³ Akto are miawagâkgât haruņe purik katmâ luâk momoņe tali ain hârok miapņân panyekto miawagi. Akto momogât dâp akto hememgât dâp hainâk purik katmâ luâk âmbâle momoņe tali are hârok mem miapņân panyekto miawagi. Hain akto miawakmâ Humo enemņân kinbiâ tat tatņân talep arekņe den âiân katyekmâ agak memeyeņe agi aregât hâuņe yengiep. ¹⁴ Hain akmâ momo akto hememgât dâp pan yelegep. Pan yelekto iņgon kâlâp bâtgum ain geyiat. Akto kâlâp ire âmâ momogât dâp lâuwâņe. ¹⁵ Dâ Humoņe luâk âmbâle bikņe kotyeņe manmangât kulemņân ain bo tatbiap âmâ benņe pan yekto hemem kâlâp om yemap ain gewai.

Hân himbim irakņe miawakbiandat.

21 ¹ Akto aregât hamiņân hân himbim ulikņân gâtņe bo agiat akto haru hainâk bo agep aregât hân irakņe akto himbim irakņe tatbela yelegân. ² Akto kepia kâmbokņe Yerusalem irakņe Anutuņe ketugum kato himbimânba gembo egân. Amâ âmbâle luâk patņe dâtâņe hâkņe heņgemgombiâ egâlianmâ membiapgât owâim tatmap dop hainâk Anutuņe kepia are heņgemgoep. ³ Akto kot siâ kembu tat talânba gembo nâņgân arekņe kârikņeâk konmâ hin dâep, “Nâņgâņet. Anutu âmâ luâk âmbâle olop manmap. Amâ hutyeņân tatbiap. Akto damunyeņe akbiap. Akto luâk âmbâle Anutugât kâmot akmâ manbai. ⁴ Akto tâmbâņe bo agep aregât dewunyeņe tuņe ikinjak pulimbo kamilembo biwiyeņe sândugewiap. Momogât dâp amâ bo akbiap. Akto kambiamyeņe lâuwâņe bo umatņe akbiap. Anutuņe maņganyekto biwiyeņe sândugembo girâpgât âi lâuwâņe indem hâk hilâlâmân bo manbai.” dâep.

⁵ Akto tat tat humoân talep arekņe hin magep, “Nâņgâņet. Nâņe kotņe siâ siâ ire ketugure irakņe aktâp.” hain dâep. Hain dâm hin makniņep, “Yohane den ire kulemgo. Den ire âmâ bunņeâk hârok âlepņe luâk hârok den ire âlepņe nâņgâwaigât dâp tatâp. ⁶ Bâin. Nâņe kotņe siâ siâ hârok ketugum meteân. Nâņeak ulikņân nâņeak hami. Nâ kotņe siâ siâ hârokgât keiņe akto nâ âi keiņe keiņe ketuguân are hârok meteân. Dâ luâk âmbâle bikņe tugât nâņgâwai âmâ âlepņe nâņe okot âlepgât manman âlepņe aregât tu yengire nembâi han biwiyeņe âlepņe akbiap. Amâ hâu bâlâk. ⁷ Akto nâņgât kâmot kârikņe akmâ biwiyeņe damunņe akbai âmâ âlepņe kotņe siâ siâ irakņe membai. Akto nâņe yâk yengât damunyeņe akto amboyeņe akmâ nan baratlupne dâm yeņgonbian. ⁸ Dâ luâk âmbâle bikņe mitigât gasa hamep akmâ kotne mem heambukmai are akto biwiyeņe nâņgâlân bo katmai are akto dâp gulip manmai are akto kuk akmâ yeņgumbiâ momai are akto sim sait memai are akto lâpiogât kotņe mem agatmai are akto den hiaņgim makmai are hârok âmâ kâlâp humo om yemap ain gem hâk hilâlâm nâņgâm manmâ âgâwai. Ire amâ momo dâp lâuwâņe.” dâep.

Yerusalem irakŋe.

⁹Akto aŋelo siãŋe nãŋgãlãn togoep. Amã aŋelo 7 kundat bãliŋande luãk ãmbãle hãmbãi hilip yeŋguwai aregãt kondo 7 are meyi are yeŋgãlãn gãtŋe konok arekŋe hin dãm makniŋep, “Gamenã Lamagãt dãtãŋe Lamaŋe memberãp are hekat giŋdere ek.” dãep. ¹⁰Hain dãmbo Heak ãlepŋande kautnãn mendo aŋelo arekŋe lokonekmã borãŋe humo kãkãlep ain kat negep. Ain kat nekto kindere Yerusalem kepia himbim hepunmã giep are hekat niŋdo egãn. Kepia ire amã Anutuŋe ketugum kato ãlepŋe akmã giep. ¹¹Akto Anutugãt pagaleŋe amã kepia ain pagalemap. Pagaleŋe amã goli puliŋe humo hainare akto duŋgu pagaleŋe hainare. ¹²Kepia aregãt pekeŋe amã kãlep ain ãmã hãŋgi 12 talep akto aŋelo 12 arekŋe hãŋgi damunŋe kinmai. Akto Israe luãk ãmbãle kãmot 12 are yeŋgãt kotyeŋe amã hãŋgi ãrãndãŋ tatmap. ¹³Akto hãŋgi amã hin kinmai. Dewutã gaganãŋen ãmã hãŋgi ãlãwu. Akto dewutã gemawãŋen hãŋgi ãlãwu akto biken siã ãlãwu akto biken bãiŋe ãlãwu. ¹⁴Dã kepia aregãt pekeŋe ãmã kãt 12 amukŋe are mem kãrikŋe ketuguãkgãt tatmai. Akto kãt ain Lamagãt Aposololuŋe are yeŋgãt kotyeŋe amã ain tatmap.

Yerusalem irakŋe aregãt towatŋe egep.

¹⁵Aŋeloŋe wan me wan are makniŋdo ektere arekŋe kãli siã goli are amã kepia are dop memegãt akto hãŋgi akto pekeŋaet dop memegãt miep. ¹⁶Aŋelo arekŋe ikiŋe kãli arekŋe Yerusalem irakŋe are dop koep. Dop kondo tuŋguŋe akto parãŋe akto bin binŋe ãmã dopŋe konokgãt amã 12,000. ¹⁷Akto pekeŋe aregãt dopŋe amã 144 dopŋe amã luãkŋe dop siã siã memai hainare aŋelo arekŋe peke are dop miep. ¹⁸Akto peke amã kãt kotŋe Yasipa golã golã dondãŋe arekŋe ketuguep. Akto kepia dãpŋe amã goliŋe ketuguep. Akto are amã duŋguŋe hin pagalem yemap. ¹⁹Kepia aregãt kãt hambu ãmã Anutuŋe kãt puliŋe humo arekŋe ketuguep. Hambu ulik gulik ãlepŋe kepia aregãt amukŋe pekeŋe amã kãt kau kau. Dã lãuwãŋe amã kãt gãme gãme. Dã ãlãwuŋe amã golã golã. Dã imbãtŋe amã golã kãtok metok. ²⁰Dã momerãkŋe amã gilãm akto kau kau hutbit. Akto aregãt hamiŋãn ãmã gilãm gilãm. Akto hamiŋãn amã gilãm hãmokŋande. Akto hamiŋãn gãwu hain arekŋe, hamiŋãn bãik bãikŋe, hamiŋãn gilãm akto golã hutbit, hamiŋãn hep hinare. Dã bãiŋe amã hãmokŋe. ²¹Akto hãŋgi 12 amã kau kau amã donet kotdã humo delem hinare pagaleŋe ãlepŋe arekŋe kulemgoep. Dã hãŋgi siã ãmã delem humo konok arekŋe kulemgoep. Akto kepia aregãt dãp amã goliãk hãrok irakŋeãk ãlep ãlepŋe duŋgu hinare. ²²Akto aregãt kepia ain Anutu humo kãrikŋe talaŋmap are akto Lama arekŋe sumbe kat kat emet akyeŋgimap aregãt Sumbe emet bo tatmap akto bo egãn. ²³Akto Anutugãt pagaleŋeandek pagalem

yemap. Akto dâpgât kemdâ amâ lama arekne pagaleŋe akmap. Aregât kepia ain amâ dewutâ hilâmgât akto hândâkgât lâuwâ are pagaleŋaet âi bo memandat. ²⁴Akto kepia are pagalembo aregât pagaleŋân luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai are ekbai. Akto hângât kembunje âmâ puliyenje mem ain tatbai. ²⁵Dâ hânŋi âmâ bo tigiwai. Akto hândâkne âmâ kepia are bo tigiwiap. ²⁶Akto luâk âmbâle hânŋe hânŋe manmai arekne puliyenje me kotŋe siâ siâyene are mem miawakmâ kâlegen âgâm katbai. ²⁷Dâ kotŋe siâ siâ bâleŋe me luâk âmbâle bâleŋe akmai me den hianŋi makmai are âmâ ain bo âgâwai. Ulikŋân lama arekne manman âlepŋaet kulem esenŋân luâk âmbâle bikne kotyene kulemgoep arekneâk amâ âlepŋe kepia are kâlegen âgâm manmâ âgâwai.

Manmangât tu akto manmangât lâwin yetgât den.

22 ¹Akto aŋelo arekne manman âlepŋaet tu humo hekat niŋdo egân. Tu amâ duŋgu pagaleŋe hinare. Amâ Anutugât tat tatŋânba akto Lamagât tat tatŋânba togom yemap. ²Ainba togom kepia humo aregât tânâmŋânba togom gem yemap. Akto tu aregât ginŋânŋen bikne bikne amâ manman âlepŋaet lâwin kinmâ arimap. Arekne bunŋe yemap amâ dewutâ 12 hârogâkgât, dewutâ siâgât bunŋe siâ akto dewutâ siâgât bunŋe siâ hainare yemap. Dâ lâwin esenŋe amâ luâk âmbâle kâmotŋe kâmotŋe hânŋe hânŋe manmai are heŋgem yeŋguwiapgât yemap. ³Dâ kotŋe siâ siâ Anutuŋe hâkân akmap are amâ hârok bo akbiap. Akto lâuwânŋe bo miawakbiap. Akto Anutugât tat tatŋân akto Lamagât tat tatŋân tatbiandat ain amâ hoŋ bawalupŋande hoŋ aganbai. ⁴Akto luâk âmbâle ain kinbai amâ Humoyeŋaet enem dewunŋe ekbai. Akto aregât yâkne amâ ikiye kotŋe meteyenân kulemgowiap. ⁵Akto kepia ain amâ hândâk lâuwânŋe bo miawakbiap. Akto Anutu Humoyeŋe yâkne ikiye pagaleŋe yeŋgiwiap aregât dewutâ pagaleŋe are lâuwânŋe bo miawakbiap. Akto kemdânŋe sagombiâ bo ombiap. Akto luâk âmbâle arekne amâ bikne damunŋe akmâ mem tatmâ âgâwai.

Yesu togowiapgât den.

⁶Akto Aŋelo arekne hin dâm makniŋep, “Den ire amâ bunŋeâk hârok. Akto imâ âlepŋe Anutu humoŋe Propetelupŋe tân yeŋgumap arekne hoŋ bawane Yohane are nânŋgât dâm huŋgun niŋdo wan me wan miawakbiap are hekat giŋdere ektât.” dâep.

⁷Akto Yesu arekne hin dâep, “Nânŋgât. Nâmâ dowâk togowian. Akto ye kulem ire oyaŋmâ nânŋgâm lokom manbai amâ âlepŋe Anutuŋe tân yeŋgumbo heronŋe akmâ manbai.” dâep.

⁸Akto nâmâ Yohane. Nâmâ den ire nânŋgâm amâ kotŋe siâ siâ ire ekmâ meteân. Ekmâ nânŋgâm metere aŋeloŋe wan me wan hekat niŋep aregât kotŋe mem agatberâm pâwutne ligim keiŋân kânŋoân. ⁹Hain aktere hin

dâm makniņep, “Woe, hepun. Nâmâ gâ hinare. Net Anutu hoņ bawa agaņmaet. Gâ akto galalupge âi yeņe amâ Propete akto kulem esenņe iregât den lokomai nen hârok amâ dop konok akmâ Anutu hoņ bawa agaņmaen. Aregât Anutu ikinēak mepai mem ulilanj.”

¹⁰Akto sop humo tâlâguâp aregât gâ Anutugât den ire âmâ kulemân iren tato bo heambukbiat akto bo gangerâwiat. ¹¹Aregât bâleņe meme siâ bâleņe memberâm âmâ âlepņe meâk. Dâ heleņ heņgân olop manberâm âmâ âlepņe malâk. Dâ agak meme âlepņe mendo Anutuņe ekto ârândâņ akmapņe âlepņe agak meme âlepņeâk meâk. Dâ han kau manmapņe âlepņe hainâgâk membiâp.

¹²Akto hain dâm makniņdo Yesuņe hin dâm makniņep, “Nâmâ dowâk togowian. Nâņe wan me wan luâk âmbâle hânân meyi aregât hâuņe yeņgiwian. ¹³Nâ nunagâk ulikņân akto nâ nunagâk hami. Akto nâ ulikņânbak manmâ gan. Akto manmâ âgâwian. Nâmâ siâ siâgât keiņe akto kautņe. Akto wan me wan ketugu yegân are hârok mem metewian. ¹⁴Akto luâk âmbâle sâņgumyeņe pulim manmâ âgâmbiâ âmâ âlepņe meme akyeņgire kepia humogât hânġiân âlepņe âgâm manman âlepņaet lâwin koaņe nem ârândâņ manmâ heroņe akmâ âgâwai. ¹⁵Dâ kepia hâkņâņgen manbai âmâ luâk âmbâle dua hainare akbai, yâkņe sait me wan me wan membai akto dâp gulip akmâ manmai, akto lâpio yeņġât nâņġâmbiâ âgâ âgâņe akmap akto agak meme bâleņe aregât egâlianņmâ watmai are hârok âmâ Anutugât kepia are hâkņâņgen tatmâ manbai. ¹⁶Nâ Yesu, nâņe Aņelone huņgun aņdere togom den ire hekat yeņġiâp. Amâ nâņġât kâmot are yeņġiwengât. Nâmâ Dawidġât hakuņe. Akto nâ diâ kâmņe gamap hainare.” dâep.

¹⁷Yesuņe hain dâm makniņdo Anutugât Heakņe akto Lamagât dâtâņe arekņe hokboâk hokboâk hin dâmandat, “Yesu dowâk miawakmâ geâk.” Aregât luâk âmbâle bikņe den ire nâņġâwai âmâ hainâk makbai, “Yesu miawakmâ geâk.” Akto siânbaņe tugât nâņġâm âmâ âlepņe arim âmâ manman âlepņaet tu egâlianņmap aregât âlepņe hâu bâlâk yân mem nem manmâ âgâwai.

Yohanene minao den magep.

¹⁸Akto nâņe hin dâwe, Luâk siâņe den iregât dewatim den siâ makbiap âmâ wâuk, Anutuņe siâ siâ bâleņe akto kundat Anutuņe magep kulem esenņe iren yu kulemgoân are amâ Anutuņe luâk me âmbâle aregâlân mendugum waņdo mem bâliwiâp. ¹⁹Dâ luâk siâ kulem esenņe ire potatmâ hârewiap amâ bân Anutuņe makto manman âlepņaet lâwinânba sot bikņe bo mem nemiap. Akto yâk âmâ kepia âlepņân ire bo tatbiap. Kulem esenņe irekņe aregât maktâp. ²⁰Akto den ire ekmâ, Amâ bunņe dâmap yâkņe hin dâmap, “Nâ makyeņgire nâņġâņet. Nâ dowâk togowian.” dâmap. A bundâk. Aregât âlepņe Yesu Humo gâ togo. ²¹Akto Yesu Humo aregât kambiam âlep arekņe nen okot âlep nâņġâ nengim damunnenņe agâk. Bân.